សាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច

Université royale de droit et des sciences Economiques

Royal University of Law and Econimics

សារណាបញ្ចប់ការសិក្សា

នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌក្នុងដំណាក់កាលអយ្យការ

ស្រាវជ្រាវចាប់ពីថ្ងៃទី២៦ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០២១ ដល់ថ្ងៃទី១៣ ខែសីហា ឆ្នាំ២០២១

តាក់តែងឡើងដោយ

និស្សិតឈ្មោះ **ឆាយ លីនណា**

សុខ សិរី

សាស្ត្រាចារ្យណែនាំ

លោក **ហោ សុភ័ណ្ឌា**

ថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រ **នីតិសាស្ត្រ**

ឆ្នាំចូលសិក្សា ២០១៨

ជំនាន់ទី ២១

ឆ្នាំសរសេរសារណា ២០២១

សេចក្តីថ្លែងអំណរគុណ

នាងខ្ញុំឈ្មោះ **ឆាយ លីនណា** និង នាងខ្ញុំឈ្មោះ **សុខ សិរី** ជានិស្សិតថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រនីតិសាស្រ្តឆ្នាំទី៤ ជំនាន់ទី២១ ឆ្នាំសិក្សា២០២០-២០២១ នៃសាលកវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច សូមថ្លែងនូវសេចក្តីកត្តញ្ញូតាធម៌ និងអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតចំពោះ៖

- លោកឪពុក អ្នកម្តាយដែលបានផ្តល់កំណើតចិញ្ចឹមបីបាច់ថ្នាក់ថ្នមថែរក្សា ទូន្មាន ប្រៀនប្រដៅ និងទំនុកបម្រុងគ្រប់បែបយ៉ាងទាំងផ្នែកសម្ភារៈ ផ្នែកស្មារតី និងថវិកាឲ្យកូនបានរៀនសូត្ររហូត ដល់ពេលបច្ចុប្បន្ននេះ។

- ឯកឧត្តម **លុយ ចន្ទណា** សាកលវិទ្យាធិការ នៃសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ច ដែលបានអនុញ្ញាតឲ្យយើងខ្ញុំមានឱកាសក្នុងការសរសេរនូវសារណានេះ។

- លោកសាស្រ្តាចារ្យ **ហោ សុវ័ណ្ណ** ជាសាស្រ្តាចារ្យណែនាំដែលបានឆ្លៀតឱកាសដ៏មានតម្លៃក្នុងការបង្ហាត់បង្រៀន ផ្តល់នូវការណែនាំតម្រង់ទិសដល់រូបនាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់ ក៏ដូចជាបានផ្តល់នូវឯកសារដែលពាក់ព័ន្ធ និងបានផ្តល់ជាអានុសាសន៍ល្អៗដើម្បីកែលំអរចំណុចខ្វះខាតទាំងឡាយ ក្នុងការសរសេរសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានេះឡើង។

- ថ្នាក់ដឹកនាំ សាស្រ្តាចារ្យ និងបុគ្គលិកសិក្សា នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្រ្ត និងវិទ្យាសាស្រ្តសេដ្ឋកិច្ចទាំងអស់ដែលបានបង្កលក្ខណៈងាយស្រួលដល់ការសិក្សារបស់យើងខ្ញុំ។

- សូមថ្លែងនូវអំណរគុណយ៉ាងជ្រាលជ្រៅបំផុតថែមទៀត ចំពោះអ្នកនិពន្ធ និងអ្នកប្រាជ្ញ ព្រមទាំងទស្សនៈវិទូល្បីៗក្នុងពិភពលោក ដែលយើងខ្ញុំបានសិក្សាស្រាវពីស្នាដៃរបស់លោកក្នុងការបំពេញកិច្ចការស្រាវជ្រាវនាពេលកន្លងមកនេះ។

សូមមេត្តាទទួលនូវការថ្លែងអំណរគុណដ៏ជ្រាលជ្រៅបំផុត ចំពោះគុណឧបការដ៏ធំធេង និងមិនអាចបំភ្លេចបានអំពីយើងខ្ញុំ។

ជាទីបញ្ចប់នេះ រូបនាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមប្រសិទ្ធិពរជ័យ សិរីបវរ ជូនដល់លោកអ្នកមានគុណ ឯកឧត្តម លោកជំទាវ លោក លោកស្រី និងសាស្រ្តាចារ្យទាំងអស់ សូមប្រកបបានដោយជោគជ័យគ្រប់ភារកិច្ច និងសូមទទួលបាននូវពុទ្ធពរទាំងបួនប្រការគឺ អាយុ វណ្ណៈ សុខៈ ពលៈ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ។

អារម្ភកថា

ជាបឋមនាងខ្ញុំ **ឆាយ លីនណា** និងនាងខ្ញុំ **សុខ សិរី** សូមស្វាគមន៍ដល់មិត្តអ្នកអានគ្រប់រូប ជាពិសេសសិស្ស និស្សិត ជាទីរាប់អានព្រមទាំងសាស្ត្រាចារ្យជាទីគោរព។

ក្នុងនាមជានិស្សិតដែលសិក្សានៅសាលកវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រនិងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ចបានរៀបចំនូវសារណាបញ្ចប់ការសិក្សាថ្នាក់បរិញ្ញាបត្រក្រោមប្រធានបទស្តីពី **"នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌក្នុងដំណាក់កាលអយ្យការ"** ដែលត្រូវបានទទួលគាំទ្រ និងជួយលើកទឹកចិត្តក៏ដូចជាការបង្ហាត់បង្ហាញកែតម្រូវពីសំណាក់ លោកសាស្ត្រាចារ្យ **ហោ សុវណ្ណា** ដែលជាសាស្ត្រាចារ្យផ្នែកនីតិសាស្ត្រ នៅសាកលវិទ្យាល័យភូមិន្ទនីតិសាស្ត្រ និងវិទ្យាសាស្ត្រសេដ្ឋកិច្ច។

រូបនាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់បានសម្រេចជ្រើសរើសនូវប្រធានបទនេះមកធ្វើការស្រាវជ្រាវ និងចងក្រងឡើងជាសារណាបញ្ចប់ការសិក្សានេះគឺក្នុងគោលបំណងចូលរួមជាវិភាគទានដ៏សំខាន់នៅក្នុងដំណាក់កាលកែទម្រង់ប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅប្រទេសកម្ពុជាក្នុងពេលបច្ចុប្បន្ន ជាពិសេសពួកនាងខ្ញុំផ្ទាល់គឺមានបំណងចង់សិក្សាឲ្យបានស៊ីជម្រៅច្បាស់លាស់បន្ថែមទៀតអំពីខ្លឹមសារ និងអត្ថន័យនៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ជាក់ស្តែងគឺទាក់ទងទៅលើប្រធានបទនេះផ្ទាល់ ហើយក៏ទុកជាឯកសារសម្រាប់បំពេញបន្ថែមនូវតម្រូវការរបស់និស្សិតជំនាន់ក្រោយៗ និងជួយដល់អ្នកអានទាំងអស់ដែលមានគោលបំណងចង់សិក្សាស្រាវជ្រាវ ជំនាញវិជ្ជាជីវៈនីតិសាស្ត្រ។

ទោះបីជាមានការខិតខំស្រាវជ្រាវ និងត្រួតពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់យ៉ាងណាក៏ដោយ ក៏ការសរសេរឡើងនូវសារណានេះប្រាកដជាអាចមាននូវចំណុចខ្វះខាតខាងផ្នែកខ្លឹមសារ និងអក្ខរាវិរុទ្ធជាក់ជាមិនខាន។ ដូច្នេះរូបនាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សង្ឃឹមថារាល់កំហុសឆ្គងទាំងឡាយណាដែលកើតមានឡើងក្នុងឯកសារនេះ នឹងទទួលបាននូវការអធ្យាស្រ័យ និងអភ័យទោសពីសំណាក់ លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ និងមិត្តនិស្សិតអ្នកអានគ្រប់មជ្ឈដ្ឋានជាក់ជាមិនខាន។

រូបនាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមទទួលនូវការរិះគន់ និងកែតម្រូវក្នុងន័យស្ថាបនា ពីសំណាក់អស់លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ និងមិត្តនិស្សិតអ្នកអានទាំងអស់គ្រប់ពេលវេលា។

ជាចុងបញ្ចប់នេះ រូបនាងខ្ញុំទាំងពីរនាក់សូមជូនពរ ដល់អស់លោក លោកស្រី សាស្ត្រាចារ្យ និងមិត្តនិស្សិតអ្នកអានគ្រប់រូបឲ្យជួបប្រទះតែសេចក្តីសុខ ទទួលបាននូវភាពជោគជ័យក្នុងភារកិច្ច និងការសិក្សា ក៏ដូចជាអាចបំពេញនៅការងារដែលជាក្តីស្រមៃ និងសម្រេចបានតាមបំណងប្រាថ្នារបស់ខ្លួនទាំងពេលបច្ចុប្បន្ន និងក្នុងពេលអនាគត។

មាតិកា ទំព័រ

សេចក្តីផ្តើម ១

ជំពូកទី១

សញ្ញាណទូទៅនៃស្ថាប័នអយ្យការ

ផ្នែកទី១៖ សមាសភាពនៃអយ្យការអមសាលាដំបូង ៦

ក. ព្រះរាជអាជ្ញា ៦

ខ. ព្រះរាជអាជ្ញារង ៦

គ. ក្រឡាបញ្ជី ៧

ផ្នែកទី២៖ គោលការណ៍សំខាន់ៗរបស់អង្គការអយ្យការ ៧

ក. គោលការណ៍ឯកភាព ៨

ខ. គោលការណ៍អវិភាគ ៩

គ. គោលការណ៍ឯករាជ្យ ៩

ឃ. គោលការណ៍មិនទទួលខុសត្រូវ ១០

ង. គោលការណ៍មិនអាចប្តឹងជំទាស់ ១១

ផ្នែកទី៣៖ សមត្ថកិច្ច តួនាទី ភារកិច្ច និងអំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ១១

ក. សមត្ថកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ១១

ខ. តួនាទីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ១២

គ. ភារកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ១៣

ឃ. អំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ១៣

ជំពូកទី២

ការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ផ្នែកទី១៖ ការបើកការស៊ើបសួរ ១៨

ក. លក្ខខណ្ឌដែលនាំឱ្យមានការស៊ើបសួរ ១៨

ខ. នីតិវិធីនៃការបើកការស៊ើបសួរ ២០

គ. ទម្រង់ចាំបាច់ចំពោះដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ២១

ឃ. អានុភាពនៃដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ២២

ផ្នែកទី២៖ ការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់.....២៣

ក. លក្ខខណ្ឌដែលនាំឱ្យមានការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់.....២៣

ខ. នីតិវិធីនៃការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់.....២៥

គ. ទម្រង់នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជម្រះផ្ទាល់.....២៦

ឃ. អានុភាពនៃការបញ្ជូនរឿងទៅជម្រះផ្ទាល់.....២៦

ផ្នែកទី៣៖ ការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម.....២៧

ក. លក្ខខណ្ឌនៃនីតិវិធីបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម.....២៧

ខ. អានុភាពនៃការបង្គាប់ឱ្យចូលខ្លួនភ្លាម.....២៩

ជំពូកទី៣

ការមិនចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ផ្នែកទី១៖ មូលហេតុនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ.....៣២

ក. នត្ថិភាពនៃបទល្មើស.....៣២

ខ. មូលហេតុគតិយុត្ត.....៣៣

គ. ការចោទប្រកាន់មិនផ្តល់ផលប្រយោជន៍.....៣៤

ផ្នែកទី២៖ នីតិវិធី ទម្រង់ការ និងអានុភាពនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ.....៣៥

ក. នីតិវិធីនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ.....៣៥

ខ. ទម្រង់ការនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ.....៣៥

គ. អានុភាពនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ.....៣៥

ផ្នែកទី៖៣ យន្តការជម្រុញឱ្យមានការចោទប្រកាន់ឡើងវិញ.....៣៦

ក. ការលើកយកប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា.....៣៦

ខ. បណ្តឹងតវ៉ាទៅអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍.....៣៦

គ. អំណាចអធិបញ្ញាដោយឋានានុក្រមនៃអង្គការអយ្យការ.....៣៦

ឃ. ការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបសួរ.....៣៧

សន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍

ឯកសារយោង

ឧបសម្ព័ន្ធ

សេចក្តីផ្តើម

ជាការពិតណាស់សន្តិសុខ សណ្តាប់ធ្នាប់ យុត្តិធម៌ និងតម្លាភាព គឺជាធាតុផ្សំយ៉ាងសំខាន់ក្នុងការជម្រុញឲ្យប្រទេសជាតិមួយពោរពេញទៅដោយការអភិវឌ្ឍ និងប្រកបដោយភាពជឿនលឿនទៅបានលើគ្រប់វិស័យ។ ធាតុផ្សំសំខាន់ៗក្នុងការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិដែលបានរៀបរាប់ដូចខាងលើ គឺទាមទារឲ្យប្រទេសជាតិនោះត្រូវធ្វើការបង្កើតឡើងនូវវិធានការច្បាប់ ក៏ដូចជាបទដ្ឋានគតិយុត្តិផ្សេងៗ ព្រមទាំងត្រូវធានាឲ្យបាននូវប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ក៏ដូចជាលខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តដែលបានបង្កើតឡើងនោះផងដែរ។ ដើម្បីបម្រើ និងការពារផលប្រយោជន៍សាធារណៈ ច្បាប់ និងលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តទាំងនោះត្រូវតែប្រាកដថាបានអនុត្តបានយ៉ាងត្រឹមត្រូវ មិនមានភាពលំអៀង និងត្រូវតែឈរលើគោលការណ៍គោរពសិទ្ធិមនុស្ស ជាពិសេសគឺជនដែលងាយរងគ្រោះដូចជាប្រជាជនស្លូតត្រង់ជាដើម។ ដើម្បីពង្រឹងនៅតម្លាភាពក្នុងការអនុវត្តច្បាប់ក៏ដូចជាលិខិតបទដ្ឋានគតិយុត្តទាំងនោះពោលគឺត្រូវតែមាននូវស្ថាប័នតុលាការឯករាជ្យ និងយុត្តិធម៌។ ក្រឡេកមកមើលប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាយើង គឺអាចសង្កេតបានថាមានភាពផ្លាស់ប្តូរទៅតាមរបបគ្រប់គ្រងប្រទេសតាមសម័យកាលនីមួយៗ ចំពោះការគ្រងប្រព័ន្ធនៅក្នុងសម័យទំនើបបច្ចុប្បន្នប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌នៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជាត្រូវបានបែងចែកជាជាន់ថ្នាក់ ហើយការបែងចែកប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ជាជាន់ថ្នាក់បែបនេះគឺធ្វើឡើងនៅក្នុងគោលបំណងមួយដើម្បីសម្រួលដល់ បញ្ហាដែលពាក់ព័ន្ធ និងបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ អ្នកតាក់តែងឡើងនូវវិធានច្បាប់ បានតាក់តែងនូវវិធានដែលមានសម្ថកិច្ចនៅតាមតុលាការ និងការអនុវត្តទៅតាមលំហូរនៃនីតិវិធី ដែលបានបញ្ញត្តិទុកជាស្រេចក្នុងច្បាប់ការពារសិទ្ធិ និងផលប្រយោជន៍ទាំងជនរងគ្រោះនៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ និងជនដែលត្រូវបានទទួលរងក្នុងការចោទប្រកាន់ក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។

ចំពោះប្រទេសកម្ពុជាច្បាប់ដែលត្រូវបានតាក់តែងសម្រាប់យកមកប្រើប្រាស់ ជាវិធានការចម្បងលើការអនុវត្តរបស់តុលាការព្រហ្មទណ្ឌក្នុងការដោះស្រាយរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌឲ្យស្របទៅតាមនីតិវិធីជាក់លាក់នោះគឺ **ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ** ដែលក្រមនេះត្រូវបានប្រកាសឲ្យប្រើប្រាស់នៅថ្ងៃទី១០ ខែសីហា ឆ្នាំ២០០៧។ ការចងក្រងឡើងនូវក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនេះ គឺត្រូវបានធ្វើឡើងអស់រយៈពេលជាង១០ឆ្នាំ។ ក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនេះដែរ ការដោះស្រាយ រឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌគឺត្រូវបានបែងចែកជាបួនដំណាក់កាលធំៗគឺ ដំណាក់កាលនៃការស៊ើបអង្កេត ដំណាក់កាលនៃការចោទប្រកាន់ តំណាក់កាលនៃការស៊ើបសួរ និងដំណាក់កាលនៃការជំនុំជម្រះ។ យើងឃើញថាដំណាក់កាលទាំងបួន គឺជាធាតុដ៏សំខាន់ដែលមានលក្ខណៈស៊ីសង្វាក់គ្នា និងមិនអាចខ្វះបាន។ ដោយឡែកដំណាក់កាលចោទប្រកាន់ គឺជាដំណាក់កាលមួយដ៏សំខាន់មុននឹងចូលដល់ដំណាក់កាលស៊ើបសួរ និងដំណាក់កាលជំនុំជម្រះ។ ដំណាក់កាលនៃការចោទប្រកាន់នេះ គឺត្រូវបានធ្វើឡើងដោយសំណាក់ស្ថាប័ន

អយ្យការដែលជាស្ថាប័នតំណាងឲ្យអង្គការនីតិប្រតិបត្តិ ស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ក្រសួងយុត្តិធម៌ និងអមសាលាជម្រះក្ដីដោយមានតួនាទី ជាម្ចាស់បណ្ដឹងអាជ្ញា ជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់នៅរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌ និងសន្និដ្ឋានឲ្យតុលាការធ្វើការអនុវត្តច្បាប់។ តាមបទបញ្ញត្តិ រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ១៩៩៣ មាត្រា១៣១ បានចែងថា "មានតែអង្គការអយ្យការទេដែលមានសិទ្ធិធ្វើបណ្ដឹងអាជ្ញា"។ មាត្រានេះបានចង់មានន័យថាព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាភាគីនៅក្នុងរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌមានតួនាទីតំណាងឲ្យរដ្ឋ តំណាងឲ្យសង្គម និងការពារផលប្រយោជន៍ទូទៅជូនដល់សាធារណៈជន និងមានតួនាទីធ្វើបណ្ដឹងចោទទៅតុលាការឲ្យផ្ដន្ទាទោសចំពោះជនដែលប្រព្រឹត្តិបទល្មើស។ ជាក់ស្ដែងនៅពេលដែលមានរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌកើតមានឡើងមានតែស្ថាប័នអយ្យការតែមួយគត់ដែលមានព្រះរាជអាជ្ញាជាអ្នកតំណាងក្នុងការធ្វើបណ្ដឹងអាជ្ញា និងតំណាងឲ្យផលប្រយោជន៍សង្គមទាំងមូល។ ព្រះរាជអាជ្ញាជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់លើបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលត្រូវបានបញ្ជូនមកតាម រយៈពាក្យបណ្ដឹងរបស់ជនរងគ្រោះផ្ទាល់ និងពាក្យបណ្ដឹងដែលបញ្ជូនមកតាមរយៈ មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌។ ប្រសិនបើយើងពិនិត្យមើលឲ្យស៊ីជម្រៅក្រៅពីការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌ នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាក៏បានផ្ដល់ជម្រើសដល់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការថ្លឹងថ្លែងក៏ដូចជាប្រើប្រាស់ឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន ក្នុងការសម្រេចធ្វើការចោទប្រកាន់ ឬមិនចោទប្រកាន់។ ដោយហេតុថាមិនមែនគ្រប់បទល្មើស ឬអង្គហេតុដែលកើតឡើងគឺសុទ្ធតែត្រូវធ្វើការចោទប្រកាន់បានទាំងអស់នោះទេ ពោលគឺក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានផ្ដល់សិទ្ធិដល់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការសម្រេចចាកម្ដល់រឿងទុកឥតចាត់ការ ឬសម្រេចធ្វើបណ្ដឹងសុំចោទប្រកាន់ធ្វើយុត្តាធិការស៊ើបសួរ ឬយុត្តាធិការជំនុំជម្រះដើម្បីស្វែងរកឲ្យឃើញអំពីអត្ថិភាពនៃបទល្មើស និងដើម្បីផ្ដន្ទាទោសជនល្មើសឲ្យស្របទៅតាមច្បាប់។

ជាគោលការណ៍នៅក្នុងស្ថាប័នអយ្យការ គឺមានព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានមុខងារ និងតួនាទីខុសគ្នាទៅតាមសាលាជម្រះក្ដី។ ការតាក់តែងឡើងនៅសារណានេះគឺ នាងខ្ញុំទាំងពីររូបបានតាក់តែងឡើងដោយផ្ដោតតែចំពោះអង្គការអយ្យការអមសាលាដំបូងប៉ុណ្ណោះ ពោលគឺបកស្រាយអំពីការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាដែលជាសិទ្ធិរបស់អង្គការអយ្យការអមសាលាដំបូង ដោយផ្អែកតាមក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧។

ចំពោះសារៈសំខាន់ក្នុងការស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទនេះ បានផ្ដល់ឲ្យយល់កាន់តែច្បាស់អំពីនីតិវិធីនៃការចោទប្រកាន់ និងការវិភាគវែកញែកឲ្យកាន់តែច្បាស់ទៅលើនីតិវិធីនីមួយៗ។ ជម្រើសនៃការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាក៏បានឆ្លុះបញ្ចាំងអំពីសារៈសំខាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការចូលរួមស្វែងរកយុត្តិធម៌ក្នុងរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌជូនដល់ជនរងគ្រោះក្នុងរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌផងដែរ។

លើសពីនេះការស្រាវជ្រាវទៅលើប្រធានបទនេះក៏បានធ្វើឲ្យយើងយល់ និងស្គាល់កាន់តែច្បាស់អំពីស្ថាប័នអយ្យការផងដែរថាតើស្ថាប័ននេះមានសមាសភាព តួនាទី ភារកិច្ច និងអំណាចយ៉ាងដូចម្ដេចខ្លះ? តើអង្គការអយ្យការដែលមានព្រះរាជអាជ្ញាជាតំណាងនោះ អាចប្រើអំណាចក្នុងការចោទប្រកាន់ និងអំណាចទៅលើចំណាត់ការលើបណ្ដឹងដែលខ្លួនទទួលបានដោយជាក់ស្ដែងតាមនីតិវិធីអ្វីខ្លះ? ហើយមានមូលហេតុអ្វីខ្លះដែលធ្វើឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាអាចសម្រេចមិនចោទប្រកាន់បាន?

ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការឆ្លើយតបទៅកាន់បញ្ហាចោទទាំងអស់នោះ សារណានេះត្រូវបានសរសេរឡើងដោយបែងចែកជាបីជំពូក។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថាជំពូកនីមួយៗ បានបញ្ជាក់ពីខ្លឹមសាររបស់ប្រធានបទទាំងស្រុង។ ជំពូកទី១ "សញ្ញាណទូទៅនៃស្ថាប័នអយ្យការ" ក្នុងជំពូកនេះគឺបានរៀបរាប់អំពី៖ សមាសភាព គោលការណ៍ តួនាទី ភារកិច្ច និងអំណាចរបស់ស្ថាប័នអយ្យការ។ ជំពូកទី២ "ការចោទប្រកាន់"។ ចំពោះជំពូកទី២នេះគឺយើងនឹងរៀបរាប់អំពីការបើកការស៊ើបសួរ ការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះ និងការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម និងជំពូកទី៣ "ការមិនចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា" ក្នុងជំពូកចុងក្រោយនេះគឺបានរៀបរាប់អំពី៖ មូលហេតុនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ នីតិវិធី ទម្រង់ការ និងអនុភាពនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ និងយន្តការជម្រុញឲ្យមានការចោទប្រកាន់ឡើងវិញ។

ជំពូកទី១
សញ្ញាណទូទៅនៃស្ថាប័នអយ្យការ

ស្ថាប័នអយ្យការ គឺជាស្ថាប័នតំណាងរបស់អង្គការនីតិប្រតិបត្តិដើម្បីការពារសណ្តាប់ធ្នាប់របៀបរៀបរយសង្គម និងផលប្រយោជន៍ទូទៅ។ ស្ថាប័នអយ្យការរួមមាន អយ្យការអមសាលាក្តីជាន់ទាប និងមហាអយ្យការ ត្រូវបានបង្កើតឡើងនៅអមជាមួយនឹងសាលាជម្រះក្តីគ្រប់ជាន់ថ្នាក់នៅក្នុងប្រទេស។ តាមមាត្រា៨ នៃច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ បានចែងថា នៅអមសាលាដំបូងត្រូវមានអង្គការមួយ ហៅថា **អយ្យការអមសាលាដំបូង**។ នៅអមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវមានអង្គការមួយ ហៅថា មហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍។ នៅអមតុលាការកំពូលត្រូវមានអង្គការមួយ ហៅថាមហាអយ្យការអមតុលាការកំពូល។ តំណាងអយ្យការទាំងអស់ត្រូវមានវត្តមាននៅគ្រប់សវនាការទាំងអស់នៃរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ និងរឿងក្តីផ្សេងៗទៀតដែលច្បាប់បានកំណត់។ វត្តមានរបស់ស្ថាប័នអយ្យការដែលអមនៅតាមសាលាជម្រះក្តី គឺដើម្បីធានាឲ្យបានថា ដំណើរការនូវរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវបានប្រព្រឹត្តិឡើងដោយភាពយុត្តិធម៌ និងដើម្បីការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងដំណើរការរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមួយផងដែរ។ ទាំងអយ្យការអមសាលាជម្រះក្តីជាន់ទាបដែលជាអយ្យការអមសាលាដំបូង និងមហាអយ្យការអមសាលាជម្រះក្តីជាន់ខ្ពស់ក្នុងនោះរួមមានមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ និងមហាអយ្យការអមតុលាការកំពូល គឺសុទ្ធតែត្រូវបានកំណត់មុខការ ក៏ដូចជាតួនាទីខុសៗគ្នាទៅតាមសាលាជម្រះក្តីនីមួយៗ ដូចដែលមានចែងក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាផងដែរ។ អយ្យការអមសាលាជម្រះក្តីជាន់ទាប ឬអយ្យការអមសាលាដំបូងតំណាងរបស់អង្គការនីតិប្រតិបត្តិដែលមានមុខងារក្នុងការធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញា និងជាអ្នកសុំឲ្យអនុវត្តច្បាប់នៅចំពោះមុខយុត្តាធិការស៊ើបសួរ និងយុត្តាធិការជំនុំជម្រះ ព្រមទាំងអនុវត្តមុខងារផ្សេងទៀតតាមការកំណត់របស់ច្បាប់ និងបទប្បញ្ញត្តិជាធរមាន។[1]

អយ្យការអមសាលាដំបូងមានមុខងារចំបងក្នុងការធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញា ឬជាម្ចាស់នៃបណ្តឹងអាជ្ញា មានន័យថា ជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់នៅពេលមានអំពើទាំងឡាយណាដែលបង្កើតជាភាពចលាចលនៅក្នុងសង្គម ដែលអំពើនោះត្រូវបានកំណត់នៅក្នុងបទបញ្ញត្តិទុកមុនថាជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ហើយស្នើរសុំឲ្យយុត្តាធិការស៊ើបសួរ និងយុត្តាធិការជំនុំជម្រះអនុវត្តច្បាប់ថែមទៀត។ យើងអាចនិយាយបានថាអយ្យការអមសាលាដំបូង ជាយុត្តាធិការដ៏សំខាន់នៅក្នុងដំណើរនៃការដោះស្រាយរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ដោយសារតែអង្គការមួយនេះជាកត្តាដែលជម្រុញឲ្យរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមួយអាចដំណើការទៅមុខបាន ដើម្បីឈានទៅដល់ការបង្ក្រាបបទល្មើស និង

[1] មាត្រា៣០ ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ ឆ្នាំ២០១៤

ការផ្តន្ទាទោសដល់ជនល្មើសដែលបានប្រព្រឹត្តិបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងរកនូវយុត្តិធម៌ជូនដល់ជនរងគ្រោះដោយសារបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌផងដែរ។

ជាបន្តទៅនេះ មុននឹងឈានទៅដល់ការស្វែងយល់អំពីការចោទប្រកាន់ដែលជាតួនាទីចំបងរបស់អង្គការអយ្យការ យើងគួរគប្បីស្វែងយល់ជាមុនអំពីសញ្ញាញទូទៅនៃស្ថាប័ននេះជាមុនផងដែរ។ តើស្ថាប័ននេះត្រូវបានបំពេញតួនាទីដោយនរណា? តើស្ថាប័ននេះត្រូវគោរពនូវគោលការណ៍សំខាន់ៗរបស់ខ្លួនអ្វីខ្លះ? តើសមាសភាពនៃអង្គការនេះមានសមត្ថកិច្ច តួនាទី ភារកិច្ច និងអំណាចយ៉ាងដូចម្តេច? ហេតុនេះហើយ ដើម្បីបកស្រាយនូវសំណួរដូចដែលមានចោទទាំងអស់នេះ យើងខ្ញុំនិងធ្វើការបកស្រាយចំពោះខ្លឹមសារនៃចម្លើយរបស់សំណួរខាងលើជាបីផ្នែកជាបីផ្នែកគឺ៖

ផ្នែកទី១៖ សមាសភាពនៃអយ្យការ

ផ្នែកទី២៖ គោលការណ៍សំខាន់ៗរបស់អង្គការអយ្យការ

ផ្នែកទី៣៖ សម្ថកិច្ច តួនាទី ភារកិច្ច និងអំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ផ្នែកទី១៖ សមាសភាពនៃអយ្យការអមសាលាដំបូង

តាមមាត្រា២៩ នៃច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលា ឆ្នាំ២០១៥ ការបានចែងអំពីសមាសភាពអយ្យការអមសាលាដំបូងដែលក្នុងនោះរួមមាន៖ ព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញារង ក្រលាបញ្ជី និងមន្ត្រី រដ្ឋបាល និងអាចមានមន្ត្រីជំនាញផ្នែកច្បាប់ដែលនៅបម្រើការងារនៅអយ្យការអមសាលាដំបូង។

ក. ព្រះរាជអាជ្ញា

ព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាប្រមុខដឹកនាំរបស់អង្គការអយ្យការអមសាលាដំបូងរាជធានី-ខេត្តនីមួយៗនៃប្រទេសកម្ពុជា។ នៅរាល់អយ្យការអមសាលាដំបូងនីមួយៗត្រូវបានដឹកនាំដោយព្រះរាជអាជ្ញាចំនួនមួយរូប។ ព្រះរាជអាជ្ញាប្រើប្រាស់អំណាចទាំងអស់ដែលបានចែងនៅក្នុងក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណី និងច្បាប់ក៏ដូចជាបទប្បញ្ញត្តិនានាដែលនៅជាធរមាន ក្នុងការធ្វើសកម្មភាពរបស់ខ្លួនក្នុងនាមជាតំណាងអយ្យការ។

ព្រះរាជអាជ្ញាមានតួនាទីក្នុងការទទួលខុសត្រូវលើការប្រព្រឹត្តទៅទាំងមូលរបស់អង្គការអយ្យការអមសាលាដំបូងរាជធានី-ខេត្ត ដែលមានខ្លួនជាអ្នកដំណាង ដែលជាហេតុនាំឱ្យព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវទទួលខុសត្រូវចំពោះការងាររបស់ខ្លួនផង និងការងាររបស់ព្រះរាជអាជ្ញារងដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងរបស់ខ្លួនទាំងអស់ផងដែរ។

ខ. ព្រះរាជអាជ្ញារង

អយ្យការអមសាលាដំបូងត្រូវដឹកនាំដោយព្រះរាជអាជ្ញា០១ (មួយ) រូប និងអមដោយព្រះរាជអាជ្ញារងមួយចំនួនតាមការចាំបាច់។ ព្រះរាជអាជ្ញា និងព្រះរាជអាជ្ញារងនៃសាលាដំបូងជាតំណាងឱ្យអយ្យការអមសាលាដំបូងដែលខ្លួនបំពេញការងារ[2]។ មានន័យថានូវរាល់អយ្យការអមសាលាដំបូងរាជធានី-ខេត្តនីមួយៗត្រូវមានព្រះរាជអាជ្ញាតែមួយរូបប៉ុណ្ណោះដែលជាតំណាង ប៉ុន្តែអាចមានព្រះរាជអាជ្ញារងជាច្រើនរូបដែលមិនអាចកំណត់ចំនួនមួយជាក់លាក់បានឡើយ ពោលគឺអាស្រ័យទៅតាមតម្រូវការការងារ និងភាពចាំបាច់របស់ស្ថាប័ន។ មាត្រា៣១ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាបានចែងថា "ព្រះរាជអាជ្ញាមានអំណាចលើព្រះរាជអាជ្ញារងទាំងអស់ដែលនៅក្នុងដែនដីសម្តកិច្ចរបស់ខ្លួនទាំងអស់។ ព្រះរាជអាជ្ញាចាត់តាំង និងបែងចែងការងារដល់ព្រះរាជអាជ្ញារងទាំងអស់។ មាត្រានេះមានន័យថាតួនាទីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញារង គឺត្រូវបានចាត់តាំង និងបែងចែកដោយព្រះរាជអាជ្ញា។ ព្រះរាជអាជ្ញារងដែលស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាមានសិទ្ធិក្នុងការប្រើប្រាស់អំណាចទាំងអស់ដែលព្រះរាជអាជ្ញាមានក្នុងការស្រាវជ្រាវ និងការចោទប្រកាន់បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ[3]។

[2] មាត្រា៣១ កថាខណ្ឌទី១ ដល់កថាកណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ឆ្នាំ២០១៤

[3] មាត្រា៣៨ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

តាមមាត្រា៣១ កថាខណ្ឌទី២ វាក្យខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា បានចែងថា "នូវរាល់សេចក្តីសន្និដ្ឋានរបស់ព្រះរាជអាជ្ញារងត្រូវតែបញ្ជូនទៅឱ្យ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រួតពិនិត្យជាមុនសិននៅមុនពេលសវនាការ។ ក្នុងករណីដែលព្រះរាជអាជ្ញាមិនយល់ព្រមលើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននោះទេ ហើយតំណាងអយ្យការដែលជាអ្នកធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋាននោះនៅតែមិនព្រមធ្វើតាមព្រះរាជអាជ្ញាអាចចាត់តាំងព្រះរាជអាជ្ញារងផ្សេងទៀត ឬក៏ចាត់តាំង ខ្លួនឯងតែម្តងឱ្យធ្វើជាតំណាងអយ្យការក្នុងសវនាការនៃសាលាដំបូង"។ តាមរយៈមាត្រានេះបានសបញ្ជាក់ថាថ្វីត្បិតតែព្រះរាជអាជ្ញារងមានសិទ្ធិក្នុងការប្រើប្រាស់សិទ្ធិអំណាចទាំងអស់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាប៉ុន្តែសិទ្ធិអំណាចមួយចំនួននោះត្រូវតែស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រង ត្រួតពិនិត្យ និងសម្រេចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា។

គ. ក្រឡាបញ្ជី

ក្រឡាបញ្ជី គឺជាអ្នកបច្ចេកទេសផ្នែកនីតិវិធីដែលជួយសម្រួលដល់ចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងសកម្មភាពសាលាជម្រះក្តីទៅតាមលក្ខខណ្ឌដែលមាននៅក្នុងប្បញ្ញត្តិច្បាប់ ឬបទបញ្ជាដែលមានជាធរមាន។ ក្រឡាបញ្ជីគឺជាសមាសភាពមួយដែលអនុវត្តមុខងាររបស់ខ្លួននៅតាមសាលាក្តីគ្រប់ជាន់ថ្នាក់នៅក្នុងព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ នៅក្នុងអយ្យការអមសាលាដំបូងគឺមានក្រឡាបញ្ជីជាច្រើនរូបដែលជាលេខាធិការផ្ទាល់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា និងព្រះរាជអាជ្ញារងក្នុងការបំពេញការងារ ទាំងផ្នែករដ្ឋបាន និងចំណាត់ការលើសំណុំរឿងឱ្យកាន់តែមានភាពងាយស្រួល។ ក្រឡាបញ្ជីស្ថិតនៅក្រោមការបង្គាប់បញ្ជា និងដឹកនាំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា និងព្រះរាជអាជ្ញារងដែលខ្លួនស្ថិតនៅអមសម្រាប់កិច្ចការផ្នែកយុត្តាធិការ ហើយបំពេញមុខងារក្នុងរឿងរដ្ឋបាល និងចំណាត់ការទៅលើសំណុំរឿងដូចជា៖ ការធ្វើកំណត់ហេតុ ស្តាប់ចម្លើយ ការធ្វើសេចក្តីព្រាងដីកា ឬសំណុំលិខិតផ្សេងៗសម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញារង ការចុះលេខសំណុំឯកសារ រក្សាទុកនូវសំណុំរឿង និងស្រាវជ្រាវរកនូវឯកសារផ្សេងៗទៀត។ល។ ចំពោះសេចក្តីសម្រេច ក៏ដូចជាសេចក្តីសន្និដ្ឋានណាមួយដែលជាសម្ថកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា និងព្រះរាជអាជ្ញារង គឺក្រឡាបញ្ជីមិនត្រូវបានអនុញ្ញាតឱ្យបំពេញបានឡើយ។

ផ្នែកទី២៖ គោលការណ៍សំខាន់ៗរបស់អង្គការអយ្យការ

ជាការពិតណាស់ អង្គការអយ្យការគឺជាស្ថាប័នមួយដែលបង្កើតឡើងក្នុងគោលបំណង ធានាឲ្យបាននូវដំណើការនៃរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមួយឱ្យប្រព្រឹត្តិឡើងដោយភាពយុត្តិធម៌ ការពារសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ប្រជាពលរដ្ឋក្នុងដំណើការរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ នឹងធានាឲ្យបាននូវតម្លាភាព សន្តិសុខ សង្គម ក៏ដូចជាសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈផងដែរ។ ដើម្បីជាកត្តាជម្រុញដល់ការប្រព្រឹត្តទៅនូវរាល់ការបំពេញកិច្ចការរបស់អង្គការអយ្យការឱ្យប្រកបបានដោយប្រសិទ្ធិភាពខ្ពស់ច្បាប់ បានប្បញ្ញត្តិអំពីគោលការណ៍សំខាន់ៗមួយចំនួនឡើងសម្រាប់ស្ថាប័ននេះផ្ទាល់។ គោលការណ៍សំខាន់ៗដែលអង្គការអយ្យការត្រូវគោរពតាមរួមមាន៖ គោលការណ៍ឯកភាព គោលការណ៍អវិភាគ

គោលការណ៍ឯករាជ្យ គោលការណ៍មិនទទួលខុសត្រូវ និងគោលការណ៍មិនអាចប្ដឹងជិតចិត្ត។ គោលការណ៍ដែលបានលើកឡើងខាងលើសុទ្ធសឹងតែជាគោលការណ៍បានច្បាប់បានប្បញ្ញត្តិទុកជាធរមាន។

ក. គោលការណ៍ឯកភាព

គោលការណ៍ឯកភាព ឬហៅបានម៉្យាងទៀតថាជាគោលការណ៍ឋានានុក្រម ដែលតាមគោលការណ៍នេះព្រះរាជអាជ្ញាទាំងអស់ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំ និងការត្រួតពិនិត្យតាមឋានានុក្រមរបស់ខ្លួន4។ តាមគោលការណ៍នេះផងដែររាល់តំណាងអយ្យការត្រូវតែគោរពទៅតាមបទបញ្ជា និងអនុវត្តមុខងាររបស់ខ្លួនតាមរយៈការបង្គាប់របស់អ្នកដែលមានឋានុក្រមខ្ពស់ជាង។ ឋានានុក្រមនៃអង្គការអយ្យការត្រូវបានកំណត់ឡើងដូចជា៖

១. រដ្ឋមន្រ្តីក្រសួងយុត្តិធម៌

តាមមាត្រា៧៥ កថាខណ្ឌទី១ វាយ្យខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញាបានចែងថា "រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌គឺជានាយឋានានុក្រមនៃអង្គការអយ្យការ ហើយអាចធ្វើអធិបញ្ញាតាមការណែនាំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅអង្គការអយ្យការគ្រប់ជាន់ថ្នាក់"។ ក្នុងវាយ្យខណ្ឌនេះគឺមានន័យថារដ្ឋមន្ត្រីនៃក្រសួងយុត្តិធម៌គឺជានាយដែលមានឋានុក្រមខ្ពស់ជាងគេ ហើយអាចធ្វើអធិបញ្ញាជាលិខិតណែនាំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរទៅគ្រប់ស្ថាប័នអយ្យការ ពោលគឺទាំងមហាអយ្យការអមតុលាការកំពូល មហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ និងអយ្យការអមសាលាដំបូង ដោយមានអគ្គនាយកដ្ឋានកិច្ចការអយ្យការ និងព្រហ្មទណ្ឌនៃក្រសួងយុត្តិធម៌ជាសេនាធិការឱ្យរដ្ឋមន្ត្រីជាអ្នកធ្វើកិច្ចការនេះ។

២. អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល

អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមតុលាការកំពូល គឺជានាយកថានានុក្រមនៃមហាអយ្យការអមតុលាការកំពូល។ តាមឋានានុក្រមនៃតុលាការកំពូល រាល់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង និងព្រះរាជអាជ្ញានៃស្ថាប័នមហាអយ្យការអមតុលាការកំពូលត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការទទួលខុសត្រូវ និងការដឹកនាំពីសំណាក់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាដែលជានាយឋានានុក្រមរបស់ខ្លួន។

៣. អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍

អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍គឺជានាយឋានានុក្រមនៃមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍។ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង និងព្រះរាជអាជ្ញា នៃមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំ និងការ

[4] មាត្រា៧៥ កថាខណ្ឌទី១ នៃច្បាប់ស្ដីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា

ទទួលខុសត្រូវរបស់នាយឋានានុក្រមនៃមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ គឺអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍។

៤. ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូង

ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូងគឺជានាយឋានានុក្រមនៃអយ្យការអមសាលាដំបូង។ ព្រះរាជអាជ្ញារងទាំងអស់នៅក្នុងអយ្យការអមសាលាដំបូងត្រូវស្ថិតនៅក្រោមការដឹកនាំ និងទទួលខុសត្រូវពីសំណាក់ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូងដែលជានាយឋានានុក្រមរបស់ខ្លួន។

ខ. គោលការណ៍អវិភាគ

មាត្រា៧៥ កថាខណ្ឌទី២ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា បានបញ្ញត្តិអំពីគោលការណ៍អវិភាគរបស់អង្គការអយ្យការថា ជាគោលការណ៍ដែលតម្រូវឱ្យព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបំពេញមុខងារនៅអង្គការអយ្យការអមសាលាជម្រះក្តីណាមួយមានកាតព្វកិច្ចរួមក្នុងមុខងារដូចគ្នា និងអាចជំនួសគ្នាទៅវិញទៅមកបាន។ តាមគោលការណ៍នេះ តំណាងអយ្យការជាច្រើនរូបអាចបន្តការងារពីគ្នាបាននៅក្នុងសំណុំរឿងតែមួយតាមការចាត់តាំងរបស់នាយឋានានុក្រម។ នៅក្នុងមាត្រានេះ ចង់បញ្ជាក់ថានៅរាល់កិច្ចការ ឬលិខិតស្នាមដែលចេញដោយតំណាងរបស់អគ្គការអយ្យការណាមួយគឺ មានតម្លៃដូចទៅនិងលិខិតស្នាមដែលចេញដោយអង្គការអយ្យការទាំងមូល។ តាមគោលការណ៍អវិភាគនេះ យើងឃើញថាទោះបីជានៅពេលដែលមានវត្តមាន ឬអវត្តមាននៃនាយឋានានុក្រមតាមស្ថាប័នអយ្យការណាមួយក៏ដោយ ក៏ខ្លួនអាចមានសិទ្ធិក្នុងការចាត់តាំងនូវតំណាងអយ្យការណាម្នាក់ ក្នុងចំណោមតំណាងអយ្យការដែលស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រង និងការទទួលរបស់ខ្លួនឱ្យទៅបំពេញកិច្ចការនោះជំនួសខ្លួនបាន។ ពោលគឺចំពោះមហាអយ្យការអមតុលាការកំពូលទោះបីជាមានវត្តមាន ឬអវត្តមានរបស់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាដែលជានាយឋានានុក្រមនៃមហាអយ្យការអមតុលាកំពូល ខ្លួនមានសិទ្ធិចាត់តាំងអគ្គព្រះរាជអាជ្ញារង ឬព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យធ្វើការក្នុងនាម និងក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួនបានដែលមានលក្ខណៈដូចគ្នាទៅនិងមហាអយ្យការអមសាលាឧទ្ធរណ៍ដែរ។ ចំណែកឯអយ្យការអមសាលាដំបូងវិញទោះបីជាមានវត្តមាន ឬអវត្តមាននៃព្រះរាជអាជ្ញាក៏ដោយ ព្រះរាជអាជ្ញារងគឺធ្វើការក្នុងនាម និងក្រោមការទទួលខុសត្រូវរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាដែលជានាយឋានានុក្រមរបស់ខ្លួន។

គ. គោលការណ៍ឯករាជ្យ

អង្គការអយ្យការ គឺជាអង្គការឯករាជ្យដែលមិនស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងនៃសាលាជម្រះក្តីដែលខ្លួននៅអមនោះទេ។ សាលាជម្រះក្តីនេះ គ្មានអំណាចត្រួតពិនិត្យកិច្ចការរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ។ ទោះបីនៅក្នុងករណីដែលព្រះរាជអាជ្ញាមានកំហុសឆ្គងក្នុងការបំពេញមុខងារក៏ដោយ ក៏សាលាជម្រះក្តីមិនត្រូវចុះក្នុងសេចក្តីសម្រេច

របស់ខ្លួន យកការស្តីបន្ទោសអ្វីចំពោះព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ។ មានន័យថា ថ្វីត្បិតតែអង្គការអយ្យការស្ថិតនៅអម សាលាជម្រះក្តីក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែអង្គការនេះមិនស្ថិតនៅក្រោមអំណាចនៃសាលាជម្រះក្តីដែលខ្លួននៅអមនោះទេ ពោលគឺអង្គការអយ្យការជាអង្គការមួយដែលឯករាជ្យ។ លើសពីនេះទៅទៀតនៅពេលដែលព្រះរាជអាជ្ញាមាន កំហុសឆ្គង នៅក្នុងការបំពេញមុខងារសាលាជម្រះក្តីមិនមានអំណាចក្នុងការចេញនូវសេចក្តីសម្រេចណាមួយ របស់ខ្លួន ឬធ្វើការស្តីបន្ទោសទៅលើព្រះរាជអាជ្ញាឡើយ ក៏ប៉ុន្តែខ្លួនអាចលើកយកសំណើររបស់ខ្លួនទៅកាន់នាយ ឋានានុក្រមរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ដើម្បីធ្វើចំណាត់ការលើកំហុសឆ្គងដែលកើតមានឡើងនោះ។ ដែលការអនុវត្ត បែបនេះ គឺបានអនុវត្តទាំងក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ទាំងក្នុងរឿងក្តីផ្សេងៗទៀត5។

ឃ. គោលការណ៍មិនទទួលខុសត្រូវ

ព្រះរាជអាជ្ញាជាម្ចាស់នៃបណ្តឹងអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញាប្រើសិទ្ធិក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងឱ្យរដ្ឋក្នុងការធ្វើការ ចោទប្រកាន់ទៅលើសកម្មភាព ឬអង្គហេតុណាដែលខ្លួនយល់ឃើញជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌធ្វើឱ្យប៉ះពាល់ដល់ ប្រយោជន៍សាធារណៈ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សង្គម។ តាមគោលការណ៍ច្បាប់ ការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាគឺ អាចត្រូវបានទទួលនូវការច្រាលចោល ពីសំណាក់ចៅក្រមស៊ើបសួរ ឬចៅក្រមជំនុំជម្រះក្នុងករណីដែលអង្គហេតុ នៃបទល្មើសដែលតំណាងអយ្យការបានចោទប្រកាន់នោះបានពិនិត្យទៅឃើញថា មិនមែនជាបទល្មើសព្រហ្ម ទណ្ឌ ឬគ្មានភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់សម្រាប់ដាក់បន្ទុកទៅលើជនជាប់ចោទ ឬជនត្រូវចោទជាអាទិ៍។ ប្រសិនបើក្នុង ករណីដែលមានការច្រានចោលការចោទប្រកាន់ពីសំណាក់ចៅក្រមស៊ើបសួរ ឬចៅក្រមជំនុំជម្រះដែលមានមូល ហេតុដូចទៅនិងការរៀបរាប់ខាងលើ តាមគោលការណ៍មិនទទួលខុសត្រូវនេះ ព្រះរាជអាជ្ញាមិនតម្រូវឱ្យទទួល បាននូវការទទួលខុសលើរាល់ការខូចខាតដែលចេញពីសេចក្តីសម្រេចលើការចោទប្រកាន់របស់ខ្លួនទៅលើភាគី នៃរឿងក្តី ជាពិសេសជនជាប់ចោទនៅក្នុងសំណុំរឿងនោះឡើយ។ អ្វីដែលគួរឱ្យកត់សម្គាល់នៅក្នុងគោលការណ៍ នេះផ្ទាល់គឺ មិនបានការពារនូវរាល់តំណាងអយ្យការណាម្នាក់ពីកំហុសបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ដែលខ្លួនបាន ប្រព្រឹត្តនៅក្នុងករណីដែលការប្រព្រឹត្តិនូវបទល្មើសនោះកើតចេញពី ឆន្ទៈទុច្ចរិតក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន បានទេ។ ឧទាហរណ៍៖ សកម្មភាពដែលតំណាងអយ្យការមួយរូបណាបានទទួលនូវសំណូក ដើម្បីសម្រេច ក្នុងការមិនធ្វើនូវការចោទប្រកាន់ជាអាទិ៍។ ដូច្នេះហើយយើងឃើញថាព្រះរាជអាជ្ញា ក៏ដូចជាតំណាងអយ្យការ គ្រប់រូបត្រូវតែទទួលខុសត្រូវខាងផ្នែកព្រហ្មទណ្ឌនៅពេលដែលខ្លួនបានប្រព្រឹត្ត បទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌណាមួយ នៅលើកិច្ចចោទប្រកាន់របស់គាត់ដូចដែលច្បាប់បានបញ្ញត្តិទុក។

[5] មាត្រា៧៥ កថាខណ្ឌទី៣ នៃច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា

ខ. គោលការណ៍មិនអាចប្តឹងជំទាស់ចិត្ត

តាមគោលការណ៍នៃច្បាប់ ប្រសិនបើភាគីម្ខាងណានៅក្នុងរឿងក្តីយល់ឃើញថាសមាសភាពជំនុំជម្រះមិនអាចការរក និងផ្តល់ជូននូវយុត្តិធម៌ដល់ខ្លួនបានដោយសារមូលហេតុណាមួយ ភាគីនោះអាចធ្វើការស្នើសុំដើម្បីប្តូរសមាសភាពជំនុំជម្រះនោះបាន។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងករណីសំនុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌនូវរាល់ភាគីក្នុងរឿងក្តីណាក៏មិនអាចធ្វើការប្តឹងជំទាស់ចិត្តចំពោះព្រះរាជអាជ្ញា ឬព្រះរាជអាជ្ញារងដែលជាតំណាងនៃអយ្យការអមសាលាដំបូងរាជធានី-ខេត្តបាននោះទេ ទោះបីជានៅក្នុងករណីដែលតំណាងអយ្យការជាសាច់ញ្ញាតិ ឬជាប់ពាក់ព័ន្ធទៅនិងផលប្រយោជន៍របស់ភាគីបណ្តឹងម្ខាងណាក៏ដោយ។ មូលហេតុដែលភាគីក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌមិនអាចធ្វើការប្តឹងជំទាស់ចិត្តចំពោះតំណាងអយ្យការបាន គឺដោយហេតុថា ការធ្វើឡើងនូវរាល់ការចោទប្រកាន់របស់តំណាងអយ្យការគឺធ្វើឡើងក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងឱ្យរដ្ឋ មិនមែនជាការចោទប្រកាន់ដើម្បីផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួនផ្ទាល់នោះទេ។ ការចោទប្រកាន់របស់តំណាងអយ្យការនោះផងដែរមិនបានមានន័យថាបុគ្គលដែលត្រូវបានធ្វើការចោទប្រកាន់ ឬជនជាប់ចោទនោះ និងត្រូវទទួលនូវការផ្តន្ទាទោសដូចទៅនិងការចោទប្រកាន់របស់តំណាងអយ្យការឡើយ។ ដោយសារមូលហេតុទាំងអស់នេះហើយទើបព្រះរាជអាជ្ញា ក៏ដូចជាតំណាងអយ្យការមិនត្រូវបានចាត់ទុកថាជាកម្មវត្ថុនៃបណ្តឹងជំទាស់ចិត្តបានឡើយ។

ផ្នែកទី៣៖ សមត្ថកិច្ច តួនាទី ភារៈកិច្ច និងអំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាអ្នកតំណាង និងជាអ្នកដឹកនាំនៅក្នុងអង្គការអយ្យការអមសាលាដំបូង។ ដើម្បីធានាដល់ប្រសិទ្ធភាពក្នុងការបំពេញនូវរាល់កិច្ចការនៅក្នុងដំណើររឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនីមួយៗ ក៏ដូចជាដើម្បីជៀសវាងពីវិវាទសម្ថកិច្ចនៅក្នុងការបំពេញនូវតួនាទី ភារៈកិច្ច និងអំណាចដែលច្បាប់បានផ្តល់ឱ្យ រាល់ព្រះរាជអាជ្ញាគ្រប់រូបត្រូវតែបំពេញនូវការងាររបស់ខ្លួននៅក្នុងដែនសម្ថកិច្ចមួយដែលច្បាប់បានកំណត់។

ក. សមត្ថកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

សមត្ថកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបានបែងចែកតាមដែនដី។ ព្រះរាជអាជ្ញាដែលមានសម្ថកិច្ចគឺ៖

- ព្រះរាជអាជ្ញានៃទីកន្លែងដែលមានការប្រព្រឹត្តបទល្មើស
- ព្រះរាជអាជ្ញានៃទីលំនៅរបស់ជនដែលគេសង្ស័យថាបានប្រព្រឹត្តបទល្មើស
- ព្រះរាជអាជ្ញានៃទីកន្លែងចាប់ខ្លួនរបស់ជនដែលត្រូវបានសង្ស័យថា បានប្រព្រឹត្តបទល្មើស [៦]។

[៦] មាត្រា៣៩ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ព្រះរាជអាជ្ញាអាចមានសមត្ថកិច្ចក្នុងការស៊ើបអង្កេត ស្រាវជ្រាវលើរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌណាមួយដែលបានកើតឡើងបានគឺត្រូវមើលទៅលើលក្ខខណ្ឌទីតាំងនៃបទល្មើសនោះ។ នៅពេលដែលមានបទល្មើសមួយកើតមានឡើងការស្រាវជ្រាវ និងត្រូវបានធ្វើឡើងជាច្រើនកន្លែង ដែលជាទីតាំងដែលពាក់ព័ន្ធដល់ការប្រព្រឹត្តនូវបទល្មើសនោះឡើងរួមមាន ទីកន្លែងប្រព្រឹត្តបទល្មើស ទីលំនៅរបស់ជនសង្ស័យ និងទីកន្លែងដែលចាប់ខ្លួនរបស់ជនសង្ស័យ។ ដូច្នេះសមត្ថកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាគ្រប់រូបគឺ ត្រូវអនុវត្តតាមគោលការណ៍ដែនដីដែលពាក់ព័ន្ធទៅនឹងទីតាំងបទល្មើសផ្ទាល់។

ខ. តួនាទីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ព្រះរាជអាជ្ញាជាតួអង្គមួយយ៉ាងសំខាន់នៅក្នុងអង្គការអយ្យការ ដោយសារព្រះរាជអាជ្ញាគឺជាអ្នកតំណាងឱ្យអង្គការអយ្យការដែលអមនឹងសាលាជម្រះក្តី និងជាបុគ្គលដែលមានមានតួនាទីយ៉ាងសកម្មក្នុងចំណាត់ការនីតិវិធីរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។ ចំណាត់ការទៅលើរឿងក្តីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាមានដូចជាស៊ើបអង្កេតបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ ការពិនិត្យមើលទៅលើនីត្យានុកូលភាពនៃការស៊ើបអង្កេត ការពិនិត្យមើលទៅលើសេចក្តីសម្រេចរបស់តុលាការ និងបំពេញនៅតួនាទីផ្សេងៗទៀតក្នុងនាមជាអ្នកតំណាងឱ្យផលប្រយោជន៍សាធារណៈ។ នៅរាល់ចំណាត់ការរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌត្រូវតែជាចំណាត់ការដែលច្បាប់អនុញ្ញាត ឬស្របតាមការអនុវត្តនៅក្នុងស្រុក។

ព្រះរាជអាជ្ញាទាំងអស់ត្រូវបំពេញតួនាទីរបស់ខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវ ម៉ឺងម៉ាត់ ឆាប់រហ័ស និងប្រកបដោយប្រសិទ្ធិភាពខ្ពស់ ហើយត្រូវតែគោរព និងការពារនូវសេចក្តីថ្លៃថ្នូរបស់មនុស្ស ដោយការលើកកម្ពស់នូវសិទ្ធិមនុស្ស។ ហេតុដូច្នេះត្រូវរួមជាវិភាគទានក្នុងការធានាដល់កិច្ចដំណើរការនៃប្រព័ន្ធយុត្តិធម៌ឱ្យបានត្រឹមត្រូវ និងមានភាពរលូន។

ព្រះរាជអាជ្ញាមិនត្រូវផ្តើមគំនិតចោទប្រកាន់ ឬបន្តចោទប្រកាន់ ឬក៏មិនត្រូវខំប្រឹងប្រែងគ្រប់បែបយ៉ាងដើម្បីតំកល់រឿងមិនចាត់ការ និងបើកដំណើរការស៊ើបអង្កេតមួយដែលមានលក្ខណៈលំអៀងនោះទេ ព្រោះការធ្វើបែបនេះបង្ហាញឱ្យឃើញថា ជាការចោទប្រកាន់នេះពុំមានមូលដ្ឋានត្រឹមត្រូវ ។

ព្រះរាជអាជ្ញា ត្រូវផ្តល់ការយកចិត្តទុកដាក់លើការធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញាចំពោះមន្ត្រីសាធារណៈ ដែលបានប្រព្រឹត្តបទឧក្រិដ្ឋ ជាពិសេសពីអំពើពុករលួយ ការរំលោភអំណាច ការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សដ៏ធ្ងន់ធ្ងរ ឬបទឧក្រិដ្ឋដទៃៗទៀតដែលទទួលស្គាល់ដោយច្បាប់អន្តរជាតិ ហើយ និងការស៊ើបអង្កេតអំពីបទល្មើសទាំងនេះ នៅទីណាដែលមានការអនុញ្ញាត្តិដោយច្បាប់ ឬស្របទៅនឹងការអនុវត្តតាមតំបន់ ។

នៅពេលណាដែលព្រះរាជអាជ្ញាទទួលបាននូវភស្តុតាងប្រឆាំងចំពោះជនជាប់សង្ស័យដែលគេដឹង ឬមានជំនឿលើមូលដ្ឋានសមហេតុផលថា ភស្តុតាងទាំងនោះបានមកដោយប្រើប្រាស់វិធីមិនស្របច្បាប់ ដែល

អាចចាត់ទុកបានថាជាការរំលោភយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរលើសិទ្ធិមនុស្សរបស់ជនជាប់សង្ស័យ ជាពិសេសទាក់ទងទៅនឹងការធ្វើទារុណកម្ម ឬទណ្ឌកម្ម ឬការប្រព្រឹត្តសកម្មភាពកាចសាហាវ អមនុស្សធម៌ និងបន្ថោកបន្ទាប ឬការរំលោភសិទ្ធិមនុស្សផ្សេងៗទៀត។ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបដិសេធ មិនប្រើភស្តុតាងបែបនោះប្រឆាំងនឹងជនណាម្នាក់ឡើយ ក្រៅពីអ្នកដែលបានប្រើវិធីបែបនោះខ្លួនឯង ឬត្រូវជម្រាបដល់តុលាការតាមនោះ ហើយត្រូវចាត់គ្រប់វិធានការចាំបាច់ទាំងអស់ដើម្បីធានាថា អ្នកដែលទទួលខុសត្រូវចំពោះការប្រើវិធីបែបនោះ ត្រូវបាននាំខ្លួនមកកាន់តុលាការ7។

គ. ភារកិច្ចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ដើម្បីធានាឱ្យបាននូវប្រសិទ្ធិភាពក្នុងការបំពេញនូវកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវឈរលើគោលការណ៍សំខាន់ៗមួយចំនួនក្នុងការអនុវត្តនៅកាតព្វកិច្ចរបស់ខ្លួន ដែលគោលការណ៍ទាំងនោះរួមមាន[៧]៖

- អនុវត្តមុខងារ និងតួនាទីរបស់ខ្លួនដោយមិនលំអៀង ជៀសវាងពីការរើសអើងភេទ វប្បធម៌ ជាតិសាសន៍ សាសនា ឋានៈសង្គម នយោបាយ ឬការរើសអើងណាមួយផ្សេងទៀត។
- ការពារផលប្រយោជន៍ជូនសាធារណៈ យកចិត្តទុកដាក់ចំពោះជនសង្ស័យ និងជនរងគ្រោះដោយមិនលំអៀង និងត្រូវប្រុងប្រយ័ត្នគ្រប់ស្ថានភាពទាំងអស់ ទោះជាស្ថានភាពនោះមានប្រយោជន៍ ឬគ្មានប្រយោជន៍ដល់ជនសង្ស័យក៏ដោយ។
- ត្រូវរក្សារឿងក្ដីជាសម្ងាត់ លើកលែងតែត្រូវបំពេញភារកិច្ច ឬពុំដូច្នោះទេគឺជាតម្រូវការរបស់តុលាការក្នុងការបញ្ជាក់ពីភាពយុត្តិធម៌។
- ពិនិត្យមើលទិដ្ឋភាពទូទៅ និងក្ដីបារម្ភជនរងគ្រោះនៅពេលដែលមានការប៉ះពាល់ដល់ផលប្រយោជន៍របស់ពួកគេ និងបញ្ជាក់ប្រាប់ពីសិទ្ធិរបស់ជនរងគ្រោះ ដើម្បីឱ្យស្របតាមសេចក្ដីប្រកាសស្ដីពីគោលការណ៍យុត្តិធម៌ជាមូលដ្ឋានរបស់ជនរងគ្រោះក្នុងរឿងព្រហ្មទណ្ឌ និងការរំលោភអំណាច។

ឃ. អំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ព្រះរាជអាជ្ញាប្រើប្រាស់សិទ្ធិ និងអំណាចរបស់ខ្លួនស្របតាមច្បាប់ និងបទដ្ឋានគតិយុត្តិនានាដែលនៅជាធរមាន។ នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានផ្ដល់អំណាចជូនដល់ព្រះរាជអាជ្ញានៅក្នុងដំណាក់កាលនៃការចោទប្រកាន់

[៧] គោលការណ៍ណែនាំស្ដីពី "តួនាទីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា" អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី៧ ចាប់ពីថ្ងៃទី២៧ សីហា ដល់ថ្ងៃទី៧ កញ្ញា ឆ្នាំ១៩៩០ នៅប្រទេសគុយបា ទីក្រុងការ៉ាណា

ដែលជាតំណាក់កាលមួយដែលព្រះរាជអាជ្ញាជាអ្នកមានសមត្ថកិច្ច និងទទួលបន្ទុកលើការផ្តល់ចំណាត់ការក្នុងការដោះស្រាយរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។ ចំពោះអំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងដំណាក់កាលនៃការចោទប្រកាន់នេះ នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានផ្តល់ជូននូវអំណាចចំនួន៣ដល់ព្រះរាជអាជ្ញា អំណាចទាំងនោះរួមមាន៖ អំណាចលើនគរបាលយុត្តិធម៌ អំណាចក្នុងការស៊ើបអង្កេត និងអំណាចក្នុងការចោទប្រកាន់។

- **អំណាចលើមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌៖** យោងតាមមាត្រា៣២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានចែងអំពីអំណាចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាទៅលើមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ថា "ព្រះរាជអាជ្ញាដឹកនាំ និងសម្របសម្រួលសកម្មភាពរបស់មន្ត្រី និងភ្នាក់ងាររបស់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ទាំងអស់នៅក្នុងសម្តកិច្ចដែនដីរបស់ខ្លួន។ ប៉ុន្តែកាលណាអនុវត្តដីកាសម្រេចចាត់ឱ្យស៊ើបសួរជំនួស មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវស្ថិតនៅក្រោមអំណាចរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ។ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចចុះទៅកន្លែងស៊ើបអង្កេត និងធ្វើការណែនាំដែលមានប្រយោជន៍ដល់មន្ត្រី និងភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌ក្នុងការបំពេញមុខងាររបស់ខ្លួន។ នៅក្នុងករណីចាំបាច់ ព្រះរាជអាជ្ញា អាចដកសិទ្ធិស៊ើបអង្កេតពីមន្ត្រី និងភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌ និងរៀបចំដាក់សមាសភាព មន្ត្រី និងភ្នាក់ងារនគរបាលយុត្តិធម៌ថ្មី ដើម្បីធ្វើការស៊ើបអង្កេតជំនួស។ ព្រះរាជអាជ្ញា អាចធ្វើអធិការកិច្ចទៅអង្គភាពនគរបាលយុត្តិធម៌បានគ្រប់ពេលវេលា ដើម្បីពិនិត្យការអនុវត្តការងារលើសំណុំរឿង។
- **អំណាចក្នុងការស៊ើបអង្កេត៖** មុននឹងសម្រេចធ្វើការចោទប្រកាន់ចំពោះអំពើណាមួយព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើការស៊ើបអង្កេតជាមុន ក្នុងការស្វែងរកភស្តុតាង និងធាតុផ្សំបទល្មើសឲ្យបានគ្រប់គ្រាន់។ ក្នុងការស៊ើបអង្កេត ព្រះរាជអាជ្ញា ប្រើប្រាស់អំណាចទាំងអស់ ដែលក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌបានផ្តល់ឲ្យមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ប្រើប្រាស់ក្នុងការស៊ើបអង្កេត។ ដូច្នេះ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចប្រើប្រាស់អំណាចទាំងអស់ក្នុងការស៊ើបអង្កេត ទោះបីជាការស៊ើបអង្កេតបឋមក្តី ការស៊ើបអង្កេតករណីជាក់ស្តែងក្តីដែលអំណាចទាំងនោះមានដូចជា៖ ការឆែកឆេរ ការចាប់យកវត្ថុតាង ការស្តាប់ចម្លើយការបញ្ជាឲ្យចូលខ្លួន ការធ្វើកោសល្យវិច័យ ការឃាត់ខ្លួន[៩] ។ល។
- **អំណាចក្នុងការចោទប្រកាន់៖** ការចោទប្រកាន់ គឺជាអំណាចចំបង និងសំខាន់បំផុតដែលព្រះរាជអាជ្ញា ប្រើប្រាស់ដើម្បីឲ្យសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌមួយអាចដំណើរការទៅដំណាក់កាលបន្ទាប់បាន។ តាមរយៈក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧ អំណាចក្នុងការចោទប្រកាន់បានផ្តល់ឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការជ្រើសរើសវិធីក្នុងការចោទប្រកាន់ ឬសម្រេចមិនធ្វើការចោទប្រកាន់ ដោយត្រូវបានហៅថា

"ជម្រើសនៃការចោទប្រកាន់" ឬ **"គោលការណ៍កាលានុវត្តភាពនៃការចោទប្រកាន់"** ដែលនឹងត្រូវបកស្រាយក្នុងជំពូកបន្ទាប់។

ជំពូកទី២

ការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា

នៅក្នុងដំណើរការនីតិវិធីរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ច្បាប់បានប្រគល់អំណាចដល់អង្គការអយ្យការជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់។ មានតែស្ថាប័នអយ្យការទេដែលមានសិទ្ធិក្នុងការធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញា[9]។ ព្រះរាជអាជ្ញាជាម្ចាស់នៃបណ្តឹងអាជ្ញា និងជាអ្នកធ្វើការចោទប្រកាន់ទៅលើជនដែលបានប្រព្រឹត្តនូវបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ បណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវបានអនុវត្តទៅលើបុគ្គលគ្រប់រូបទាំងរូបវន្តបុគ្គល ទាំងនីតិបុគ្គល ដោយឥតប្រកាន់ពូជសាសន៍ ពណ៌សម្បុរ ភេទ ភាសា ជំនឿ សាសនា និន្នាការនយោបាយ ដើមកំណើតជាតិ ឋានៈសង្គម ធនធាន ឬស្ថានភាពឯទៀតឡើយ[10]។ ចំពោះការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវបានដំណើការឡើង នៅក្រោយពេលដែលព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួលពាក្យបណ្តឹងពីសំណាក់ជនរងគ្រោះក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌផ្ទាល់ ឬតាមរយៈពាក្យបណ្តឹងដែលបញ្ជូនមកតាមរយៈមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌។ ជាគោលការណ៍ព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចបដិសេធមិនធ្វើការចោទប្រកាន់នៅក្នុងសំណុំរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌណាមួយនោះទេ ក្នុងករណីដែលសំណុំរឿងនោះបានពិនិត្យមើលទៅឃើញថាមាននូវអត្ថិភាពនៃបទល្មើស ជនល្មើសមាននូវពិរុទ្ធភាព និងមានស្ថានភាពចាំបាច់ក្នុងការធ្វើការចោទប្រកាន់។ ការដែលព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចបដិសេដមិនធ្វើការចោទប្រកាន់ក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌក្នុងករណីដូចខាងលើគឺដើម្បីគោរពនូវគោលការណ៍របស់ស្ថាប័នអយ្យការក្នុងការបំពេញនៅតួនាទីរបស់ខ្លួនដែលជាម្ចាស់នៃបណ្តឹងអាជ្ញា និងជាអ្នកការពារផលប្រយោជន៍ សណ្តាប់ធ្នាប់សារណៈជូនដល់សង្គម។

អ្វីទៅជាការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា? ការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាគឺជាចំណាត់ការមួយក្នុងនីតិវិធីក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ។ ចំណាត់ការនៃការចោទប្រកាន់នេះ មានអនុភាពក្នុងការផ្ទេរសម្តកិច្ចពីអយ្យការ ទៅយុត្តាធិការស៊ើបសួរ ឬយុត្តាធិការជំនុំជម្រះ ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតបានថា ជាចំណាត់ការក្នុងការបញ្ជូនជនល្មើសមួយ ឬច្រើននាក់ទៅចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបសួរ ឬទៅចំពោះមុខចៅក្រមជំនុំជម្រះដើម្បីធ្វើការផ្តន្ទាទោសលើជនល្មើសនោះឱ្យស្របទៅតាមបញ្ញត្តិច្បាប់នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ក្រោយពីទទួលបាននូវពាក្យបណ្តឹងព្រហ្មទណ្ឌ និងការស្រាវជ្រាវរកពត៌មាន និងភស្តុតាងដែលអាចកំណត់បានថាសំនុំរឿងដែលបានធ្វើការដាក់ពាក្យបណ្តឹងមកនោះ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចសម្រេចធ្វើចំណាត់ការលើការចោទប្រកាន់តាមរយៈនីតិវិធីជាក់ស្តែងចំនួនបី[11]៖

[9] មាត្រា១៣១ ថ្មី រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

[10] មាត្រា ៤ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[11] មាត្រា៤៣ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ផ្នែកទី១ ការបើកការស៊ើបសួរ

ផ្នែកទី២ ការបញ្ជូនរឿងទៅជម្រះផ្ទាល់

ផ្នែកទី៣ ការបង្គាប់ឱ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម

ផ្នែកទី១៖ ការបើកការស៊ើបសួរ

ការបើកការស៊ើបសួរសំដៅដល់ការផ្ដើមនីតិវិធីក្នុងការស៊ើបសួររបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ ក្រោយពីទទួលការប្ដឹងរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ឱ្យធ្វើការស៊ើបសួរលើអង្គហេតុដែលមាននៅក្នុង **ដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ**។ ចៅក្រមស៊ើបសួរមិនអាចបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយបានដោយគ្មានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួររបស់ព្រះរាជអាជ្ញាទេ12។ ការបើកការស៊ើបលើអង្គហេតុរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរមានលក្ខណៈខុសពីការស៊ើបអង្កេតស្រាវជ្រាវរករបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ព្រោះការស្រាវជ្រាវរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាជាការស្រាវជ្រាវ និងស៊ើបអង្កេតរកនូវពត៌មាន និងភស្តុតាងទាំងឡាយណាដែលបញ្ជាក់ពីអត្ថិភាពនៃបទល្មើសដើម្បីធ្វើការចោទប្រកាន់។ ប៉ុន្តែនៅក្នុងការបើកការស៊ើបសួររបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរតាមរយៈដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរវិញ ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវតែបំពេញនូវកិច្ចការស្រាវជ្រាវ ដើម្បីស្វែងរកឱ្យឃើញការពិតនូវអត្ថិភាព ឬនត្ថិភាពនៃបទល្មើសដែលព្រះរាជអាជ្ញាមានធ្វើការចោទប្រកាន់តាមរយៈសំណុំរឿង និងធ្វើការស្រាវជ្រាវលើគ្រប់ទិន្នន័យ និងពត៌មាន ក៏ដូចជាភស្តុតាងដាក់បន្ទុក និងដោះបន្ទុកដែលមាននៅក្នុងសំណុំរឿងផងដែរ។ តាមមាត្រា១២៤ កថាខណ្ឌទី២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ បានចែងថាការស៊ើបសួរអាចបើកប្រឆាំងនិងបុគ្គលម្នាក់ ឬបុគ្គលច្រើននាក់ដោយមានចង្អុលប្រាប់ឈ្មោះនៅក្នុងដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ ឬប្រឆាំងនិងអញ្ញាតជនដោយអនុលោមតាមវាក្យខណ្ឌទី២ នៃមាត្រា៤៤ (ការបើកការស៊ើបសួរ)។ ការបើកការស៊ើបសួរតាមរយៈការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញានេះត្រូវទាមទារឱ្យមាននូវការគោរពលក្ខខណ្ឌអនុគ្រោះមួយចំនួន ហើយត្រូវស្របតាមនីតិវិធីជាក់លាក់ និងស្របតាមទម្រង់ការនៃដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរជាដាច់ខាត និងដើម្បីបង្កើតឱ្យមានអានុភាពផ្សេងៗទៀត។

ក. លក្ខខណ្ឌដែលនាំឱ្យមានការបើកការស៊ើបសួរ

នៅក្នុងក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៧ បានកំណត់បង្ហាញអំពីលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនដែលនាំរឿងក្ដីព្រហ្មទណ្ឌមួយឈានដល់ការបើកការស៊ើបសួរ ដោយស្របតាមនីតិវិធីនៃការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា។ តាមរយៈក្រមនីតិវិធីលក្ខខណ្ឌដែលនាំឲ្យមានការបើកការស៊ើបសួរគឺសំដៅដល់លក្ខខណ្ឌប្រភេទនៃបទល្មើស ដោយត្រូវកំណត់មើលអំពីប្រភេទនៃបទល្មើសជាមុនសិនទើបព្រះរាជអាជ្ញាអាចសម្រេចធ្វើការចោទប្រកាន់តាមរយៈនីតិវិធីនៃការបើកការស៊ើបសួរបាន។

[១២] មាត្រា១២៤ កថាខណ្ឌទី៣ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

ប្រភេទនៃបទល្មើសដែលជាលក្ខខណ្ឌដែលតម្រូវឲ្យធ្វើការបើកការស៊ើបសួរមានចំនួនពីរគឺ បទឧក្រិដ្ឋ និងបទមជ្ឈឹម។13

ការបើកការស៊ើបសួរចំពោះបទឧក្រិដ្ឋៈ តាមមាត្រា៤៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧ បានចែងថាៈ "នៅក្នុងករណីបទឧក្រិដ្ឋព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែបើកការស៊ើបសួរ"។ ច្បាប់បានបញ្ញត្តិអំពីភាពដាច់ខាតក្នុងការបើកការស៊ើបសួរចំពោះករណីបទឧក្រិដ្ឋគឺដោយហេតុថាបទឧក្រិដ្ឋ ជាប្រភេទបទល្មើសដែលមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ និងមានអតិប្បរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារចាប់ពីប្រាំឆ្នាំ រហូតទៅដល់សាមសិបឆ្នាំ ឬអស់មួយជីវិត។ មានន័យថា កម្រិតនៃទោសរបស់បទល្មើសប្រភេទនេះគឺមានលក្ខណៈធ្ងន់ធ្ងរ ដូច្នេះទើបតម្រូវឲ្យមានការបើកការស៊ើបសួរទាមទារឲ្យមាននូវការស្រាវជ្រាវ នឹងពិនិត្យយ៉ាងហ្មត់ចត់ជាមុនសិន ទើបអាចសម្រេចបញ្ជូនជនល្មើសទៅធ្វើការជំនុំជម្រះនៅមុខតុលាការបាន ដើម្បីប្រាកដថាគ្មានការចោទប្រកាន់ដោយសារការភាន់ច្រលំ ដែលជាហេតុធ្វើឲ្យមានផលប៉ះពាល់យ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរដល់សិទ្ធិរបស់ជនដែលត្រូវបានចោទប្រកាន់ និងដើម្បីធានាឲ្យបាននូវភាពយុត្តិធម៌ក្នុងដំណើរការកាត់ក្តីរបស់តុលាការ។ ចៅក្រមស៊ើបសួរអាចបើកការស៊ើបសួរចំពោះករណីបទឧក្រឹដ្ឋបាន តាមរយៈដីការសម្រេចបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរដែលចេញដោយតំណាងអយ្យការ ។ ការបើកការស៊ើបសួររបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវធ្វើឡើងដោយស្រាវជ្រាវយ៉ាងល្អិតល្អន់ចំពោះសំណុំរឿងនោះពោលគឺត្រូវតែស្រាវជ្រាវទាំងភស្តុតាងដាក់បន្ទុក និងដោះបន្ទុកដើម្បីស្វែងរក និងលាតត្រដាងនូវការពិតឲ្យកាន់តែច្បាស់មួយកម្រិតបន្ថែមទៀតក្រៅពីការជំនុំជម្រះរបស់យុត្តាធិការជំនុំជម្រះ។

ការបើកការស៊ើបសួរចំពោះបទមជ្ឈឹមៈ បទមជ្ឈឹមជាប្រភេទបទល្មើសដែលមានចំនួនអតិប្បរមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារចាប់ពី០៦ ថ្ងៃ ដល់ ០៥ឆ្នាំ14។ យោងតាមមាត្រា៤៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ ២០០៧ បានកំណត់ថាព្រះរាជអាជ្ញាអាចប្រើនីតិវិធីបញ្ជូនទៅជម្រះផ្ទាល់ ឬនីតិវិធីបង្គាប់ឲ្យបង្ហាញខ្លួនភ្លាម ចំពោះប្រភេទបទល្មើសបទមជ្ឈឹមនេះ ហើយព្រះរាជអាជ្ញាក៏អាចប្រើនីតិវិធីក្នុងការបើកការស៊ើបសួរបានដែរ។ មានន័យថាចំពោះបទល្មើសមជ្ឈឹមគឺគេបានផ្តល់ឆន្ទានុសិទ្ធិដល់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការសម្រេចអំពីចំណាត់ការនៃការចោទប្រកាន់របស់ខ្លួនថាត្រូវប្រើតាមនីតិវិធីមួយណា ក្នុងចំណោមនីតិវិធីទាំង០៣ ដោយព្រះរាជអាជ្ញាអាចធ្វើការថ្លឹងថ្លែងអំពីស្ថានភាពនៃបទល្មើស ប្រសិនបើជនដែលត្រូវចោទបានប្រព្រឹត្តនូវបទមជ្ឈឹម ប៉ុន្តែការចោទប្រកាន់នោះមិនមាននូវភ័ស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ ឬជនល្មើសជាអញ្ញាត្តជនពុំមានអត្តសញ្ញាណច្បាស់លាស់ ដែលជា

[13] មាត្រា១១២ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧

[14] មាត្រា៤៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០០៩

ហេតុមិនអាចបង្គាប់ឲ្យជនសង្ស័យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមបាន និងការដែលសំណុំរឿងមិនទាន់មូល ធ្វើឲ្យមិនអាចបញ្ជូនរឿងនោះទៅជំនុំជម្រះដោយផ្ទាល់បាន។

ខ. នីតិវិធីនៃការបើកការស៊ើបសួរ

តាមមាត្រា៤០ វាក្យខណ្ឌទី១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ បានចែងអំពីចំណាត់ការលើពាក្យប្តឹង និងពាក្យបរិហារដែលខ្លួនបានទទួលដោយផ្ទាល់ ឬដែលមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌បានបញ្ជូនមក។ ក្នុងមាត្រានេះបានកំណត់បង្ហាញថានៅក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ មុននិងព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការសម្រេចចិត្តក្នុងការចោទប្រកាន់ដោយនីតិវិធីបើកការស៊ើបសួរ ឬនីតិវិធីផ្សេងៗទៀត ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើការវាយតម្លៃទៅលើសំណុំរឿងដែលមានប្រភពមកពីពាក្យបណ្តឹងដែលព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួលដោយផ្ទាល់តាមរយៈដើមបណ្តឹង ឬតាមរយៈការបញ្ជូនសំណុំរឿងមកពីមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌។

១. ការបើកការស៊ើបសួរតាមរយៈពាក្យបណ្តឹងដែលបញ្ជូនមកដោយផ្ទាល់

ដើមបណ្តឹងអាចដាក់ពាក្យបណ្តឹងមកកាន់ព្រះរាជអាជ្ញាដោយផ្ទាល់បាន ដើម្បីសុំឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើចំណាត់ការទៅលើពាក្យបណ្តឹងនោះ។ នៅក្រោយពេលដែលព្រះរាជអាជ្ញាបានទទួលពាក្យបណ្តឹងពីសំណាក់ដើមបណ្តឹង ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើការថ្លឹងថ្លែងសម្រេចធ្វើចំណាត់ការក្នុងការចោទប្រកាន់តាមរយៈនីតិវិធីណាមួយ ប្រសិនបើអង្គហេតុនៅក្នុងពាក្យសំណុំរឿងនោះពិនិត្យទៅឃើញថាជាបទល្មើស។ នីតិវិធីក្នុងការថ្លឹងថ្លែង និងស្រាវជ្រាវត្រូវធ្វើឡើងតាមរយៈការសុំឲ្យមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ធ្វើការបើកការស៊ើបអង្កេតបឋម ឬកោះហៅដើមបណ្តឹង ឬសាក្សីមកសួរ និងស្តាប់ចម្លើយដោយផ្ទាល់។ បន្ទាប់ពីការស៊ើបអង្កេត និងស្រាវជ្រាវបានបញ្ចប់ ហើយនបានរកឃើញថាអង្គហេតុនោះជាបទល្មើស ហើយបានបំពេញនៅលក្ខខណ្ឌដែលនាំឲ្យមានបើកការស៊ើបសួរបាន ព្រះរាជអាជ្ញា និងសម្រេចចេញដីកាបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរទៅសំណាក់ចៅក្រមស៊ើបសួរតាមរយៈដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿឲ្យស៊ើបសួរ។

២. ការបើកការស៊ើបសួរតាមរយៈសំណុំរឿងបញ្ជូនមកដោយមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌

នៅពេលដែលមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ទទួលបានពាក្យបណ្តឹងបរិហារ និងពាក្យបណ្តឹងទាមទារក្នុងដែនសមត្ថកិច្ចរបស់ខ្លួនហើយ មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌អាចបើកការស៊ើបអង្កេតបឋមលើពាក្យបណ្តឹងដែលខ្លួនទទួលបាន ឬនៅពេលដឹងអំពីបទល្មើសនោះថាជាបទឧក្រិដ្ឋ បទមជ្ឈឹម ឬបទលហុណាមួយ រួចកសាងសំណុំរឿងបញ្ជូនទៅតំណាងអយ្យការ។ ចំពោះករណីបទល្មើសជាក់ស្តែងមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌អាចធ្វើចាប់ខ្លួន និងឃាត់ខ្លួនជនសង្ស័យបញ្ជូនទៅចំពោះមុខព្រះរាជអាជ្ញា។ ដូចនេះ នីតិវិធីក្នុងការធ្វើចំណាត់ការលើសំណុំរឿងដែលបញ្ជូនមកតាមរយៈមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវធ្វើឡើងតាមករណីដូចខាងក្រោម៖

- **ករណីសំណុំរឿងគ្មានជនសង្ស័យ (ក្រៅឃុំ)៖** នៅក្នុងករណីដែលសំណុំរឿងគ្មានជនសង្ស័យ ដែលជនសង្ស័យមមិនត្រូវបានបញ្ជូនមកដោយមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ ដោយសារជនសង្ស័យពុំត្រូវបានបញ្ជូនទៅកាន់ព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ។ នៅពេលដែលព្រះរាជអាជ្ញាទទួលបានសំណុំរឿងព្រះរាជអាជ្ញា និងធ្វើការថ្លឹងថ្លែងអង្គហេតុដោយពិនិត្យមើលភស្តុតាងដែលមានក្នុងសំណុំរឿង របាយការសំយោគរបស់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ និងកោះហៅដើមបណ្តឹង ជនសង្ស័យ សាក្សី ដើម្បីសួរ និងស្តាប់ចម្លើយ។ បន្ទាប់មកនៅពេលដែលពិនិត្យទៅឃើញថាអង្គហេតុខាងលើគឺជាបទល្មើស និងបានបំពេញលក្ខខណ្ឌដែលនាំឲ្យមានការបើកការស៊ើបសួរ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើចំណាត់ការចោទប្រកាន់ដោយនីតិវិធីបើកការស៊ើបសួរ និងចេញដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ។
- **ករណីសំណុំរឿងមានខ្លួនជនសង្ស័យ (ក្នុងឃុំ)៖** ក្នុងករណីដែលសំណុំរឿង ដែលជនសង្ស័យត្រូវបានចាប់ខ្លួន និងបញ្ជូនខ្លួនមកដោយមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ ហើយត្រូវបាននាំមកបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខព្រះរាជអាជ្ញា បន្ទាប់ពីផុតពីរយៈពេលនៃការឃាត់ខ្លួនណ្តោះអាសន្ន។ វត្ថុតាង(បើមាន) និងជនសង្ស័យនៅក្នុងសំណុំរឿងដែលបានបញ្ជូនមកដោយមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ត្រូវបានបញ្ជូនមកដល់ព្រះរាជអាជ្ញា ព្រះរាជអាជ្ញា និងធ្វើការសួរចម្លើយ និងពិនិត្យទៅលើសំណុំរឿងនោះ។ បន្ទាប់មកនៅពេលដែលពិនិត្យទៅឃើញថាអង្គហេតុខាងលើគឺជាបទល្មើស និងបានបំពេញលក្ខខណ្ឌដែលនាំឲ្យមានការបើកការស៊ើបសួរ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើចំណាត់ការចោទប្រកាន់ដោយនីតិវិធីបើកការស៊ើបសួរ និងចេញដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ។

គ. ទម្រង់ចាំបាច់ចំពោះដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

នៅក្នុងនីតិវិធីនៃការបើកការស៊ើបសួរជាចាំបាច់ត្រូវមានដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ។ ដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរត្រូវធ្វើឡើងតាមទម្រង់ដែលជាក់លាក់មួយ ដើម្បីធានាឲ្យបានពីអានុភាពស្របតាមបទប្បញ្ញត្តិនៃក្រមនីតិវិធី។ ទម្រង់របស់ដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនឲ្យស៊ើបរឿងដូចតទៅ៖

- **សេចក្តីសង្ខេបអង្គហេតុ**
- **ការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើស**
- **ការបង្ហាញអត្ថបទច្បាប់ដែលកំណត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើស**
- **ឈ្មោះបុគ្គលដែលត្រូវស៊ើបសួរប្រសិនបើអាចកំណត់បាន។**

ឃ. អានុភាពនៃដីកាបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

បន្ទាប់ពីព្រះរាជអាជ្ញា សម្រេចចោទប្រកាន់តាមរយៈដីការសន្និដ្ឋានឲ្យស៊ើបសួរ វានាំឲ្យដីការនេះបង្កើតឲ្យមានអានុភាពមួយចំនួនដូចជា ការផ្តាច់រយៈពេលនៃអាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស ការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចដល់ចៅក្រមស៊ើបសួរឲ្យបើកកិច្ចស៊ើបសួរ និងការកំណត់ព្រំដែនសមត្ថកិច្ចស៊ើបសួរ។

- ការផ្តាច់រយៈពេលនៃអាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស៖ ថេរវេលានៃអាជ្ញាយុកាល ត្រូវចាប់ផ្តើមពីពេលប្រព្រឹត្តិបទល្មើស។ អាជ្ញាយុកាលត្រូវផ្តាច់ដោយគ្រប់កិច្ចនៃការចោទប្រកាន់ ឬកិច្ចស៊ើបសួរ។ មានន័យថា គ្រប់កិច្ចចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា មិនថាតាមរយៈការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ការបង្ហាញខ្លួនភ្លាម ឬការបើកការស៊ើបសួរនោះទេ វាជាសញ្ញាណនៃការចោទប្រកាន់មួយដែលនាំឲ្យមានការផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស។ រីឯគ្រប់កិច្ចនៃការស៊ើបសួរ សំដៅទៅដល់កិច្ចដែលមានការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបសួរ ដែលកិច្ចនោះក៏មានអានុភាពផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលនៃ បណ្តឹងអាជ្ញាយុកាលផងដែរ។
- ការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចដល់ចៅក្រមស៊ើបសួរឲ្យបើកការស៊ើបសួរ៖ គ្មានការស៊ើបសួរណាមួយ អាចបើកបានដោយគ្មានកិច្ចចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាទេ លើកលែងការដាក់ឲ្យមានចលនានៃបណ្តឹងអាជ្ញាដោយជនរងគ្រោះ។ កិច្ចស៊ើបសួរដែលបើកដោយគ្មានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរ នោះកិច្ចស៊ើបសួរត្រូវចាត់ទុកជាមោឃៈ។ ការប្តឹងមោឃភាពគឺ ត្រូវប្តឹងទៅសភាស៊ើបសួរគ្រប់ពេលវេលានៅពេលដែលមានការរកឃើញថាការស៊ើបសួរណាមួយខុសពីនីតិវិធី។ នៅពេលដែលចេញដីកាដំណោះស្រាយគឺ មានអានុភាពលុបលាងមោឃភាពនៃនីតិវិធីមុន មានន័យថាទោះបីជាកិច្ចស៊ើបសួរណាមួយដែលអាចជាកម្មវត្ថុនៃមោឃភាពក៏ដោយ ក៏មិនអាចលើកមកពិចារណាម្តងទៀតនៅពេលជំនុំជម្រះបានដែរ។
- កំណត់អំពីព្រំដែនសមត្ថកិច្ចលើការស៊ើបសួរ៖ ការបើកការស៊ើបសួរគឺជាសម្តកិច្ចរបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ ក៏ប៉ុន្តែចៅក្រមស៊ើបសួរអាចមានសម្តកិច្ចក្នុងការបើកការស៊ើបសួរបានលុះត្រាតែមានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរដែលសម្រេច នឹងចេញដោយតំណាងអយ្យការ។ ក្នុងករណីដែលមានលេចឡើងនូវអង្គហេតុថ្មីនៅក្នុងសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌមួយ ដែលកំពុងត្រូវបានធ្វើការស៊ើបសួរ ចៅក្រមស៊ើបត្រូវជូនព័ត៌មានអំពីអង្គហេតុថ្មីនោះទៅព្រះរាជអាជ្ញា។ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចប្តឹងទៅចៅក្រមស៊ើបសួរឲ្យធ្វើការស៊ើបសួរបន្ថែមទៅលើអង្គហេតុថ្មីនោះបានតាមរយៈការចេញដីការសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែ

ម។115 រាល់ការបើកការស៊ើបសួរបន្ថែមក៏ដូចជាការបើកការស៊ើបសួរដែលប្រសិនបើការបើកការស៊ើបសួរបន្ថែមនោះ ធ្វើឡើងដោយគ្មានដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរបន្ថែមពីសំណាក់ព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ ការស៊ើបសួរបន្ថែមនោះ នឹងក្លាយទៅជាមោឃៈ លើកលែងតែនៅក្នុងករណីដែលអង្គហេតុថ្មីនោះពិនិត្យទៅឃើញថាជាបទល្មើសដដែល ប៉ុន្តែមាននូវស្ថានទម្ងន់ទោស។

ផ្នែកទី២៖ ការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់

ការចោទប្រកាន់តាមរយៈការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ គឺជានីតិវិធីដែលព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជាឲ្យជនជាប់ចោទចូលទៅបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការជាន់ដំបូង ដើម្បីធ្វើការជំនុំជម្រះដោយផ្ទាល់តាមរយៈដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់។16 ការទទួលយកការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ គឺមានគោលបំណងធានាសិទ្ធិរបស់ជនល្មើស ក្នុងការទទួលបាននូវការជំនុំជម្រះរបស់តុលាការដោយទាមទារឲ្យមានការធ្វើការចោទប្រកាន់ជនល្មើស និងបញ្ជូនអង្គហេតុទៅយុត្តាធិការជំនុំជម្រះតែម្តង ដោយមិនចាំបាច់ឆ្លងកាត់នីតិវិធីណាផ្សេងទៀតឡើយ។ មិនត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះដំណើរការនៃនីតិវិធីនេះ គឺវាមានលក្ខណៈឆាប់រហ័ស ពីព្រោះការចោទប្រកាន់ត្រូវបានផ្ទេរពីសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គការអយ្យការទៅចៅក្រមជំនុំជម្រះដើម្បីធ្វើការជំនុំជម្រះតែម្តង។ យ៉ាងណាមិញដើម្បីឲ្យនីតិវិធីនេះអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន គឺទាមទារឲ្យមានការគោរពលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន ហើយត្រូវអនុវត្តឲ្យស្របតាមនីតិវិធីមួយជាក់លាក់ ដែលនីតិវិធីនេះត្រូវតែធ្វើឡើងតាមទម្រង់ការនៃដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ដើម្បីឈានឲ្យមានអានុភាពទៅដល់ចំណាត់ការយុត្តាធិការជំនុំជម្រះផងដែរ។

ក. លក្ខខណ្ឌដែលនាំឲ្យមានការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់

មុននឹងឈានទៅដល់ការសម្រេចចោទប្រកាន់តាមនីតិវិធីបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ចាំបាច់ទាមទារឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាគោរពនូវលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន។ លក្ខខណ្ឌទាំងនោះ គឺសំដៅទៅដល់លក្ខខណ្ឌនៃបទល្មើស និងលក្ខខណ្ឌនៃសាវតាជាតិរបស់ជនល្មើសដែលចាំបាច់ត្រូវបំពេញ។

១. លក្ខខណ្ឌនៃបទល្មើស

នីតិវិធីនៃការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ អាចធ្វើឡើងបានចំពោះ បទមជ្ឈិម និងបទលហុតែប៉ុណ្ណោះ។

ចំពោះបទមជ្ឈិម៖ ថ្វីត្បិតតែក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ពុំបានចែងច្បាស់ថាជាប្រភេទបទមជ្ឈិមបែបណាដែលអាចអនុញ្ញាតឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាអនុវត្តនីតិវិធីបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ក៏ដោយ ក៏ប៉ុន្តែគេបានផ្តល់ឆន្ទានុសិទ្ធិ

---

[១៥] មាត្រា១២៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧

[១៦] មាត្រា៤៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧

ដល់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការថ្លឹងថ្លែងពីស្ថានភាពនៃបទល្មើស។ដោយឡែកបើព្រះរាជអាជ្ញា មើលឃើញថា បទមជ្ឈិមនោះមានភស្តុតាងដាក់បន្ទុកគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីឲ្យតុលាការធ្វើការជំនុំជម្រះវិនិច្ឆ័យសេចក្តីលើរឿងនេះបាន ព្រះរាជអាជ្ញានឹងប្រើនីតិវិធីនៃការចោទប្រកាន់នេះ។ ផ្ទុយមកវិញបទមជ្ឈិមអាចជាកម្មវត្ថុនៃការចោទប្រកាន់តាមទម្រង់ជាការបើកការស៊ើបសួរ និងជាការបង្ហាញខ្លួនភ្លាមផងដែរ ព្រោះមានស្ថានភាពនៃបទមជ្ឈិមមួយចំនួនត្រូវបានទទួលឲ្យមានការចោទប្រកាន់តាមនីតិវិធីផ្សេងទៀតបាន។ ដូចជាស្ថានភាពនៃបទមជ្ឈិមដែលមានលក្ខណៈស្មុគស្មាញ ទាមទារឲ្យមានការបើកការស៊ើបអង្កេតស្វែងរកភស្តុតាងគ្រប់គ្រាន់ ឬបទល្មើសដែលមិនស្គាល់អត្តសញ្ញាណជនល្មើសជាដើម។

ចំពោះបទលហុះ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែជ្រើសរើសយកវិធីនៃការចោទប្រកាន់នេះ។ មិនមានបទប្បញ្ញត្តិណាផ្សេងដែលអនុញ្ញាតឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាបើកការស៊ើបសួរ ឬប្រើនីតិវិធីនៃការបង្ហាញខ្លួនភ្លាមចំពោះបទលហុនោះទេ។ មូលហេតុ គឺដោយសារតែបទលហុជាបទល្មើសតូចតាច ដោយមានអតិបរិមានៃទោសដាក់ពន្ធនាគារមានរយៈពេលក្រោម ឬស្មើ៦ថ្ងៃ និងអាចត្រូវបន្ថែមនូវទោសពិន័យជាប្រាក់ ឬត្រឹមតែជាបទល្មើសដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសដែលគ្រាន់តែពិន័យជាប្រាក់ប៉ុណ្ណោះ។ ដោយមើលឃើញថាបទលហុជាប្រភេទបទល្មើសដែលត្រូវផ្តន្ទាទោសស្រាល ដូចនេះគ្មានជម្រើសផ្សេងដែលល្អជាង ការកោះហៅបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់នោះទេ ពីព្រោះវាអាចការពារមិនឲ្យមានការប៉ះពាល់សិទ្ធិសេរីភាពយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងររបស់ជនជាប់ចោទ និងផ្តល់ផលប្រយោជន៍ដល់តុលាការក្នុងការធ្វើដំណើរការរឿងក្តីបានឆាប់រហ័សផងដែរ។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា ទោះបីជាការចោទប្រកាន់បញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ចំពោះករណីបទលហុ ឬបទមជ្ឈិមក៏ដោយ ការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះនេះត្រូវតែធ្វើឡើងតាមរយៈដីកាបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់។

២. លក្ខខណ្ឌសាវតាជាតិរបស់ជនល្មើស

ក្រៅពីការកំណត់ឲ្យបានអំពីប្រភេទនៃបទល្មើសហើយ ព្រះរាជអាជ្ញាចាំបាច់ត្រូវរកឲ្យឃើញអំពីសាវតាជាតិរបស់ជនល្មើស នេះក៏ជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់មួយដែរ ព្រោះជាស្មារតីក្នុងការធ្វើបណ្តឹងអាជ្ញា គឺមានគោលបំណងមិនត្រឹមតែស្វែងរកអត្ថិភាពនៃបទល្មើសទេ អ្វីដែលសំខាន់នោះ គឺចង់ឲ្យមានការផ្តន្ទាទោសចំពោះជនល្មើសទៀតផង។ ការចោទប្រកាន់តាមទម្រង់ជាដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ដែលមិនស្គាល់ជនល្មើស មិនអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន។ ម្យ៉ាងទៀត ក្រមនីតិវិធីទទួលស្គាល់វិសាលភាពនៃបណ្តឹងចំពោះជនជាប់ចោទ គឺមានន័យថាតុលាការនឹងជំនុំជម្រះតែជនណាដែលមានក្នុងពាក្យដែលប្តឹងមកខ្លួនប៉ុណ្ណោះ។ ដូចនេះការស្គាល់អត្តសញ្ញាណរបស់ជនល្មើសជាលក្ខខណ្ឌត្រូវតែមានដែលខ្វះមិនបាន។

ខ. នីតិវិធីនៃការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់

នីតិវិធីនៃការបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ជានីតិវិធីមួយដែលមិនឆ្លងកាត់ដំណាក់កាលនៃការស៊ើបសួរទេ ពោលគឺនៅពេលដែលព្រះរាជអាជ្ញាទទួលពាក្យបណ្តឹង ហើយលក្ខខណ្ឌនៃការបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ត្រូវបានបំពេញ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវធ្វើការចោទប្រកាន់ភ្លាម ហើយបញ្ជូនសំណុំរឿងនេះទៅយុត្តាធិការជំនុំជម្រះតាមរយៈដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ និងដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់សម្រាប់កោះហៅជនជាប់ចោទឲ្យចូលសវនាការដើម្បីធ្វើការជំនុំជម្រះ។ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ត្រូវប្រគល់ឲ្យជនជាប់ចោទក្នុងថិរវេលានៃការកោះហៅមួយដែលកំណត់ដោយច្បាប់ និងស្របតាមរបៀបបែបបទនៃការប្រគល់មួយច្បាស់លាស់ជៀសវាងការបង្កើតឲ្យមានមោឃភាពនៃនីតិវិធី។

ថិរវេលានៃការប្រគល់ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់៖ រយៈពេលដែលត្រូវគោរព រវាងការប្រគល់ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ឲ្យដល់ជនជាប់ចោទ និងថ្ងៃកំណត់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួននៅមុខតុលាការត្រូវកំណត់ដូចតទៅ17។

-១៥ថ្ងៃ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទរស់នៅក្នុងដែនដី នៃទីស្នាក់ការរបស់តុលាការជាន់ដំបូង។

-២០ថ្ងៃ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទរស់នៅក្នុងទីកន្លែងមួយផ្សេងទៀតក្នុងដែនដីជាតិ។

-២ខែ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទរស់នៅក្នុងរដ្ឋមួយជាប់ព្រំដែនព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។

-៣ខែ ប្រសិនបើជនជាប់ចោទរស់នៅក្នុងទីកន្លែងដទៃផ្សេងទៀត។

របៀបនៃការប្រគល់ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់៖ ការប្រគល់ដីកាកោះ និងចុងដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ត្រូវប្រគល់ឲ្យជនជាប់ចោទដោយផ្ទាល់ដៃដោយព្រះរាជអាជ្ញា។ ក្នុងករណីនេះព្រះរាជអាជ្ញាបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ដល់ជនជាប់ចោទ។ ព្រះរាជអាជ្ញាចុះនិទ្ទេសស្តីពីកាលបរិច្ឆេទ និងកន្លែងប្រគល់ដីកានៅលើដីកាដើម។ ជនជាប់ចោទចុះហត្ថលេខានៅលើដីកាដើមនេះ។ ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ក៏អាចត្រូវប្រគល់ដោយអាជ្ញាសាលាបានដែរ។ តាមមាត្រា៤៥៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ បានចែងថា "អាជ្ញាសាលាត្រូវប្រើគ្រប់មធ្យោបាយដើម្បីប្រគល់ដីកានេះឲ្យជនជាប់ចោទដោយផ្ទាល់ដៃ"។ របៀបផ្សេងទៀតនៃការប្រគល់ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ ក៏អាចធ្វើឡើងតាមរយៈក្រឡាបញ្ជី តាមផ្លូវរដ្ឋបាល ដោយប្រធានពន្ធនាគារ ឬមណ្ឌលឃុំខ្លួន ប្រសិនបើជនជាប់ចោទត្រូវឃុំខ្លួនពីបទល្មើសផ្សេងទៀត តាមរយៈអង្គភាពនគរបាល ឬកងរាជអាវុធហត្ថ។ ក្រឡាបញ្ជី អាជ្ញាធររដ្ឋបាល អាជ្ញាធរពន្ធនាគារ មន្ត្រីនគរបាលជាតិ ឬអាវុធហត្ថដែលព្រះរាជអាជ្ញាសុំឲ្យប្រគល់ដីការកោះបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ត្រូវតែគោរពតាមបញ្ជារបស់ព្រះរាជអាជ្ញា18។

---

[17] មាត្រា ៤៥៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧

[18] មាត្រា៤៥៩ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧

គ. ទម្រង់នៃដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជម្រះផ្ទាល់

យោងតាមមាត្រា៤៦នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាបាន កំណត់អំពីទម្រង់ របស់ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជម្រះផ្ទាល់។ ទម្រង់របស់ដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជម្រះផ្ទាល់បានកំណត់នូវចំណុចជាផលប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់ក្នុងកិច្ចជំនុំជម្រះហើយទម្រង់នៃដីកានោះរួមមានដូចជាៈ អត្តសញ្ញាណជនជាប់ចោទ សេចក្តីសង្ខេបនៃអង្គហេតុ ឈ្មោះបទល្មើស អត្ថបទច្បាប់ដែលកំណត់ និងបង្ក្រាបបទល្មើស។

ឃ. អានុភាពនៃការបញ្ជូនរឿងទៅជម្រះផ្ទាល់

ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ បានបង្កើតនូវអានុភាពមួយចំនួនរួមមាន ការផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស ការផ្ទេរសមត្ថកិច្ច និងការកំណត់ដែនសមត្ថកិច្ចចំពោះអង្គហេតុ និងជនជាប់ចាំទី ។

- ការផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស៖ យើងបាននិយាយរួចទៅហើយទាក់ទងនឹងការបង្អាក់អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស។ បណ្តឹងអាជ្ញាមិនអាចធ្វើបានជាដាច់ខាត កាលបើវាផុតអាជ្ញាយុកាលសំរាប់ការចោទប្រកាន់ខាងបទព្រហ្មទណ្ឌ។ អាជ្ញាយុកាលចំពោះបទល្មើស នឹងត្រូវផ្តាច់កាលណាមានកិច្ចចោទប្រកាន់កើតមាន។ នេះជាសារៈសំខាន់ព្រោះថាបើមិនមានការចែងពីចំណុចនេះទេ អាជ្ញាយុកាលមិនត្រូវផ្តាច់ទោះបីបើមានការចោទប្រកាន់រួចហើយក៏ដោយ។ ដូច្នេះ អាចមានករណី នៅពេលបណ្តឹងបញ្ជូនទៅដលតុលាការហើយ តែបែរជារលត់បណ្តឹងអាជ្ញាទៅវិញករណីនេះតុលាការនឹងសម្រេចឲ្យជននោះរួចខ្លួន។ អាជ្ញាយុកាលចាប់រាប់ដោយគិតចាប់ពីពេលប្រព្រឹត្តបទល្មើស ដោយរយៈពេល ១៥ ឆ្នាំចំពោះបទឧក្រិដ្ឋ ៥ឆ្នាំចំពោះបទមជ្ឈិម និង១ឆ្នាំចំពោះបទលហុ។
- ការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចទៅតុលាការ៖ តាមមាត្រា២៧ កថាខណ្ឌទី១ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ បានចែងថា "អង្គការអយ្យការ ធ្វើការចោទប្រកាន់ពីបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ និងសន្និដ្ឋានឲ្យតុលាការអនុវត្តច្បាប់"។ ការកោះហៅបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ គឺជាកិច្ចចោទប្រកាន់មួយរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាដែលជាតំណាងរបស់អង្គការអយ្យការ ដែលតាមរយៈដីកានេះ បាននាំឲ្យមានអវត្តមាននៃកិច្ចស៊ើបសួររបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ តែវាបានផ្ទេរសមត្ថកិច្ចពី អយ្យការ ទៅយុត្តាធិការជំនុំជម្រះវិញ។
- ការកំណត់ដែនសមត្ថកិច្ចចំពោះអង្គហេតុ និងជនជាប់ចោទ៖ យោងតាមមាត្រា ៣៤៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧ បានប្បញ្ញត្តិពីដែនកំណត់ចំពោះអង្គហេតុ។ ដែនកំណត់ចំពោះអង្គហេតុមានន័យថា តុលាការអាចជំនុំជម្រះបានត្រឹមអង្គហេតុដែលមានក្នុងដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់តែប៉ុណ្ណោះ។ ដូចដែលបានឃើញពីការកំណត់ចំណុចមួយរបស់ទម្រង់ដីកា គឺកំណត់អំពីសេចក្តីសង្ខេបនៃអង្គហេតុ។ តុលាការមិនអាចលើកយកអង្គហេតុទាំងឡាយណាដែលមិនបានសរសេរក្នុងដីកានោះមកជំនុំជម្រះបានទេ។ ទោះជាមានការកំណត់អង្គហេតុរួចហើយក៏ដោយ តែជួនកាលមានករណីមួយចំនួន

ដែលតុលាការនឹងបង្គាប់ឲ្យបង្វិលសំណុំរឿងឲ្យព្រះរាជអាជ្ញាវិញ ដោយសារករណីបទមជ្ឈិម ឬបទលហុ ត្រូវជំនុំជម្រះដោយចៅក្រមទោល ឯករណីបទឧក្រិដ្ឋចាំបាច់ត្រូវជំនុំជម្រះជាក្រុមសមូហភាពដែលមានចៅក្រមបីរូប។ ដីកាបញ្ជូនរឿងទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់នេះចេញក្នុងករណី ចោទប្រកាន់លើបទមជ្ឈិម ឬលហុ ដូចនេះបើតុលាការយល់ថា ជាបទឧក្រិដ្ឋវិញ នោះតុលាការនឹងបង្វិលសំណុំរឿងមកព្រះរាជអាជ្ញា ដើម្បីបើកការស៊ើបសួរ។ ចំណែកឯការកំណត់ដែនសមត្ថកិច្ចនៃការប្តឹងចំពោះបុគ្គលមានន័យថា តុលាការនឹងអាចជំនុំជម្រះចំពោះតែជនណាដែលបានចង្អុលឈ្មោះក្នុងដីកានេះតែប៉ុណ្ណោះ។ តុលាការមិនអាចធ្វើការជំនុំជម្រះលើជនទាំងឡាយណាដែលមិនមានការចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញានោះទេ។ គួរបញ្ជាក់ផងដែរថា ក្នុងករណីការចោទប្រកាន់ធ្វើឡើងដោយដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ គ្មានអានុភាពបង្ខំឲ្យជនជាប់ចោទឲ្យចូលសវនាការទេ ជនជាប់ចោទមានសេរីភាពក្នុងការបង្ហាញខ្លួននៅមុខសវនាការ។

ផ្នែកទី៣៖ ការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម

នីតិវិធីនៃការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម គឺជានីតិវិធីដែលព្រះរាជអាជ្ញាបង្គាប់ឲ្យនាំខ្លួនជនជាប់ចោទចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមនៅមុខតុលាការជាន់ដំបូងដោយផ្ទាល់។ នីតិវិធីបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមនេះ ជានីតិវិធីដែលមានលក្ខណៈលឿនជាងនីតិវិធីផ្សេងទៀត វាជំរុញដំណើរការរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌឲ្យបានឆាប់រហ័ស ជៀសវាងការកកស្ទះសំណុំរឿងនៅក្នុងស្ថាប័នតុលាការ ក៏ដូចជាដើម្បីសម្រួលដល់វិស័យយុត្តិធម៌ក្នុងតុលាការកម្ពុជាផងដែរ។ យ៉ាងណាមិញនីតិវិធីបង្ហាញខ្លួនភ្លាមនេះអាចប្រព្រឹត្តទៅបាន លុះត្រាតែមានការបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌមួយចំនួន ហើយដំណើរការប្រព្រឹត្តទៅស្របតាមនីតិវិធី និងឈានទៅដល់ការបង្កើតឲ្យមានអានុភាពមួយចំនួន។

ក. លក្ខខណ្ឌនៃនីតិវិធីបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម

ព្រះរាជអាជ្ញាអាចជ្រើសយកនីតិវិធីនៃការចោទប្រកាន់ តាមរយៈការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមនៅចំពោះមុខសាលាដំបូង ក្នុងករណីបើមានលក្ខខណ្ឌគ្រប់ដូចខាងក្រោម៖

បទល្មើសដាច់ខាតត្រូវតែជាបទមជ្ឈិមជាក់ស្តែង៖ បទល្មើសនេះបានបញ្ជាក់បង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នៅក្នុងមាត្រា៨៦ និងមាត្រា៨៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧។ ដូច្នេះក្រៅពីបទមជ្ឈិមជាក់ស្តែង ព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចធ្វើការចោទប្រកាន់តាមនីតិវិធីនេះបានឡើយ ឬអាចនិយាយម្យ៉ាងទៀតបានថា នីតិវិធីមួយនេះមិនអាចអនុវត្តបានឡើយ ចំពោះករណីបទឧក្រិដ្ឋ មជ្ឈិមមិនជាក់ស្តែង ឬបទលហុ។

បទល្មើសត្រូវផ្តន្ទាទោសដាក់ពន្ធនាគារ យ៉ាងតិច១ឆ្នាំ និងយ៉ាងច្រើន៥ឆ្នាំ៖ ពីរដំណាក់កាលគឺនីតិវិធីចាត់ការនៅចំពោះមុខព្រះរាជអាជ្ញា និងនីតិវិធីចាត់ការនៅចំពោះមុខយុត្តាធិការជំនុំជម្រះ។

១. នីតិវិធីចាត់ការនៅចំពោះមុខព្រះរាជអាជ្ញា

ជាជំហានដំបូងគឺ ជនជាប់ចោទចាំបាច់ត្រូវតែជាជនដែលត្រូវបានឃាត់ខ្លួនតាមរយៈមាត្រា៩៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧ បន្ទាប់ពីផុតរយៈពេលឃាត់ខ្លួនក្រោមការវិនិច្ឆ័យចំពោះមាត្រានេះ ចំពោះរយៈពេលឃាត់ខ្លួននោះ ព្រះរាជអាជ្ញាសម្រេចឲ្យមានការដោះលែងវិញ ឬព្រះរាជអាជ្ញាសម្រេចឲ្យមានការបញ្ជូនខ្លួនជននោះមក។ ក្នុងករណីដែលបញ្ជូនជននេះមក ព្រះរាជអាជ្ញា នឹងសម្រេចថាខ្លួននឹងប្រើនីតិវិធីណាមួយសម្រាប់ចោទប្រកាន់។ ក្នុងករណីដែលបំពេញលក្ខខណ្ឌគ្រប់គ្រាន់ដែលអាចប្រើការបង្ហាញខ្លួនភ្លាមនេះ ព្រះរាជអាជ្ញានឹងធ្វើដូចតទៅ៖

ពិនិត្យអត្តសញ្ញាណរបស់ជនដែលត្រូវបានបញ្ជូនមក៖ ការធ្វើបែបនេះ ដើម្បីសម្គាល់ថានរណាជាជនល្មើស ហើយជននោះមានអត្តសញ្ញាណដូចអ្វីដែលកំណត់ហេតុបានកត់ត្រាឬទេ។

ត្រូវឲ្យដំណឹងដល់ជននោះអំពីរឿងហេតុដែលចោទប្រកាន់ និងឈ្មោះបទល្មើស៖ ការទទួលយកបែបនេះ ព្រោះវាជាសិទ្ធិរបស់ជនជាប់ចោទក្នុងការដឹងលឺអំពីមូលហេតុអ្វីដែលគេចោទមកខ្លួន នេះជាស្មារតីលើការទទួលស្គាល់លើសិទ្ធិមនុស្សរបស់ប្រទេសកម្ពុជា។

ទទួលចម្លើយរបស់បុគ្គលនោះប្រសិនបើសាមីខ្លួនចង់និយាយ៖ នេះក៏ជាសិទ្ធិសេរីភាពរបស់ជនជាប់ចោទលើការអះអាងគ្រប់បែបយ៉ាង។ លើកយកព័ត៌មានគ្រប់យ៉ាងដែលខ្លួនបានដឹងជាផលប្រយោជន៍របស់ខ្លួន ។

ធ្វើកំណត់ហេតុស្តីពីការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម៖ ដើម្បីជាការចោទប្រកាន់ទៅតុលាការ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវចេញកំណត់ហេតុស្តីពីការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមរួចបញ្ជូនទៅតុលាការជាន់ដំបូងដើម្បីចាត់តាំងចៅក្រមជំនុំជម្រះ (ដោយប្រធានតុលាការ) ក្នុងការបើកសវនាការ។ ក្នុងកំណត់ហេតុនេះចាំបាច់ត្រូវតែមានការចែងនូវចំណុច ដែលព្រះរាជអាជ្ញាបានប្រាប់ជនជាប់ចោទអំពីសិទ្ធិ ក្នុងការពឹងពាក់មេធាវីដែលអាចជ្រើសរើសដោយខ្លួនឯង ឬចាត់តាំងឡើងដោយអនុលោមតាមច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈមេធាវី។ ក្នុងករណីនេះមេធាវីត្រូវទទួលដំណឹងភ្លាមដើម្បីទទួលស្គាល់នូវសិទ្ធិមានរយៈពេលគ្រប់គ្រាន់ ដើម្បីការពារខ្លួនរបស់ជនជាប់ចោទ។

ទម្រង់ការដែលរៀបរាប់ខាងលើ ត្រូវតែចុះចូលកំណត់ហេតុ បើមិនដូចនេះទេនីតិវិធីត្រូវទុកជាមោឃៈ។ នៅពេលដែលកំណត់ហេតុស្តីពីការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមត្រូវបានធ្វើចប់សព្វគ្រប់រួចហើយ ជនជាប់ចោទនឹងត្រូវបានបង្ខាំងទុកដោយកងកម្លាំងការពារ និងបញ្ជូនជននោះ ព្រមទាំងសំណុំរឿងទៅចំពោះមុខតុលាការ ដែលត្រូវបើកសវនាការនៅថ្ងៃនោះតែម្តង។

២. នីតិវិធីចាត់ការនៅចំពោះមុខយុត្តាធិការជំនុំជម្រះ

បន្ទាប់ពីតុលាការជាន់ដំបូងទទួលបណ្ដឹង តាមរយៈកំណត់ហេតុស្ដីពីការបង្គាប់ឲ្យបង្ហាញខ្លួនភ្លាម។ តុលាការនឹងផ្ទៀងផ្ទាត់អត្តសញ្ញាណរបស់ជនជាប់ចោទឲ្យច្បាស់លាស់ និងធ្វើរបាយការណ៍សង្ខេបអំពីអង្គហេតុដែលចោទប្រកាន់។ តុលាការប្រាប់ដល់ជនជាប់ចោទថា ខ្លួនអាចមានរយៈពេលសម្រាប់ការពារខ្លួនបន្ថែមទៀត។ ក្នុងករណីដែលជននោះសុំរយៈពេលការពារខ្លួន ឬតុលាការយល់ឃើញថារឿងក្ដីនោះមិនអាចទាន់ជំនុំជម្រះបានទេ ដោយសារមានសាលក្រមសំអាងហេតុ តុលាការអាចលើកទៅជំនុំជម្រះនៅពេលក្រោយបាន។ ហេតុដែលត្រូវសំអាងនេះ គឺជាមូលហេតុនៃការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នដែលមានចែងក្នុងមាត្រា២០៥ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧ ដូចតទៅ៖

១-ដើម្បីបញ្ចប់បទល្មើស ឬបង្ការបទល្មើសកុំឲ្យកើតជាថ្មី។

២-ដើម្បីរារាំងកុំឲ្យមានការគាបសង្កត់លើសាក្សី ឬជនរងគ្រោះ ឬដើម្បីរារាំងកុំឲ្យមានការត្រូវរ៉ូវគ្នា រវាងជនត្រូវចោទ និងអ្នកសមគំនិត។

៣-ដើម្បីរក្សាភស្តុតាង ឬតម្រុយជាសម្ភារៈ។

៤-ដើម្បីរក្សាជនត្រូវចោទទុកជូនតុលាការចាត់ការតាមនីតិវិធី។

៥-ដើម្បីការពារសន្តិភាពឱ្យជនត្រូវចោទ។

៦-ដើម្បីធានារក្សាសណ្ដាប់ធ្នាប់សាធារណៈ កុំឲ្យមានភាពច្របូកច្របល់ដែលបណ្ដាលមកពីបទល្មើស។

តាមមាត្រា ២២០ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ បានចែងថា "តុលាការទាមទារក្នុងការចេញដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួនដែរ ព្រោះដីកាសម្រេចពីការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នមានអានុភាពតែទៅលើជនជាប់ចោទនេះប៉ុណ្ណោះ ឯដីកាបង្គាប់ឲ្យឃុំខ្លួនមានអានុភាពជា ការបញ្ជាដល់ប្រធានពន្ធនាគារ ឬមណ្ឌលឃុំខ្លួនឲ្យទទួលយក និងឲ្យឃុំខ្លួនជននោះ"។ សាលក្រមលើអង្គសេចក្ដី ត្រូវតែប្រកាសក្នុងរយៈពេលដែលមិនអាចលើសពី២សប្ដាហ៍ គិតពីពេលបង្ហាញខ្លួននៅចំពោះមុខតុលាការ។ ការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្នត្រូវបញ្ចប់ដោយពេញច្បាប់ក្រោយផុតរយៈពេលនេះ មានន័យថាជនជាប់ចោទនឹងត្រូវដោះលែងឲ្យមានសេរីភាព ព្រោះវិធានការឃុំខ្លួនបណ្ដោះអាសន្ន ជាវិធានការដែលបំពានដល់សិទ្ធិសេរីភាពរបស់មនុស្សយ៉ាងខ្លាំង ហើយម្យ៉ាងទៀតជននេះមិនទាន់ត្រូវបានផ្ដន្ទាទោសដោយតុលាការទេ។ ការឃុំខ្លួនរបស់នីតិវិធីនេះទាមទារនូវរយៈពេលកំណត់មួយដែរ ព្រោះដើម្បីធានាថាមិនមានការបំពានណាមួយហួសហេតុដល់សេរីភាពរបស់ជននោះទោះ ដោយសារការជំនុំជម្រះយឺតយ៉ាវ។

ខ. អានុភាពនៃការបង្គាប់ឱ្យចូលខ្លួនភ្លាម

ការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម ជានីតិវិធីចោទប្រកាន់ដែលស្ដែងឡើងដោយកំណត់ហេតុ ឮស្ដីពីការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាម។ កំណត់ហេតុនេះមានអានុភាពដូចតទៅ៖

- ការផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើស៖ ការចេញកំណត់ហេតុស្តីពីការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមដោយព្រះរាជអាជ្ញា គឺជាកិច្ចចោទប្រកាន់ជនល្មើស។ កិច្ចចោទប្រកាន់មានអានុភាពផ្តាច់អាជ្ញាយុកាលនៃបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ មូលហេតុដែលនាំឲ្យមានការផ្តាច់អាជ្ញាយុកាល គឺដូចគ្នានឹងដីកាកោះហៅបញ្ជូនទៅជំនុំជម្រះផ្ទាល់ និងដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរដែរ។
- ការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចតុលាការ៖ ជាការផ្ទេរសមត្ថកិច្ចពីអយ្យការ មកយុត្តាធិការជំនុំជម្រះតាមរយៈកំណត់ហេតុស្តីពីការចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ។ តុលាការនឹងគ្មានសមត្ថកិច្ចលើការជំនុំជម្រះ ប្រសិនបើមិនមានកិច្ចចោទប្រកាន់មកខ្លួន។
- ចំណងតុលាការចំពោះដែនបណ្តឹងចំពោះអង្គហេតុ និងបុគ្គល៖ កំណត់ហេតុស្តីពីការបង្គាប់ឲ្យចូលបង្ហាញខ្លួនភ្លាមរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា គឺមានការកំណត់ពីអង្គហេតុ និងពីបុគ្គលដែលព្រះរាជអាជ្ញាចង់ធ្វើការចោទប្រកាន់ទៅលើ។ តុលាការអាចជំនុំជម្រះបានតែលើអង្គហេតុណាដែលមានចែងក្នុងកំណត់ហេតុនោះ ហើយអាចជំនុំជម្រះតែលើជនណាដែលព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការចោទប្រកាន់តែប៉ុណ្ណោះ។

ជំពូកទី៣
ការមិនចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ថ្វីបើច្បាប់បានប្រគល់នូវសិទ្ធិអំណាចជូនទៅដល់ព្រះរាជអាជ្ញាក្នុងការចោទប្រកាន់ចំពោះជនទាំងឡាយណាដែលប្រព្រឹត្តិបទល្មើសក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌមួយចំនួនច្បាប់ក៏តម្រូវឱ្យព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការលើកលែងចោទប្រកាន់បានបានផងដែរ។ នៅក្នុងស្ថានភាពខ្លះ ការចោទប្រកាន់មិនមែនជាដំណោះស្រាយល្អនោះទេ ប៉ុន្តែការលើកលែងមិនចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញានេះ មិនមែនមានន័យថារឿងក្តីត្រូវបានបញ្ចប់ឡើយ។ កាលបើបណ្តឹងអាជ្ញាមិនទាន់រលត់ ព្រះរាជអាជ្ញានៅតែមានសិទ្ធិក្នុងការសើរើកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនដើម្បីការពារផលប្រយោជន៍ និងសណ្តាប់ធ្នាប់សាធារណៈជូនសង្គមជាតិជានិច្ច។

តើមានលក្ខខណ្ឌ និងមូលហេតុអ្វីខ្លះដែលច្បាប់ផ្តល់សិទ្ធអំណាចដល់ព្រះរាជអាជ្ញាធ្វើការលើកលែងចោទប្រកាន់? ក្រោយទទួលពាក្យបណ្តឹង និងធ្វើការស្រាវជ្រាវរកពត៌មាន ក៏ដូចជាភ័ស្តុតាង ដែលអាចបំពេញនូវលក្ខខណ្ឌក្នុងការលើកលែងចោទប្រកាន់នោះតំណាងអយ្យការអាចធ្វើការលើកលែងចោទប្រកាន់បានដោយអនុវត្តតាមនីតិវិធី ដែលច្បាប់បានកំណត់។

ជាបន្តទៅនេះ ដើម្បីធ្វើការបកស្រាយនូវបញ្ហាចោទខាងលើនេះឱ្យបានក្បោះក្បាយ យើងខ្ញុំនឹងធ្វើការបកស្រាយដោយបែងចែកជាបីផ្នែកផ្សេងគ្នាគឺះ

ផ្នែកទី១ មូលហេតុនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

ផ្នែកទី២ នីតិវិធី ទម្រង់ និងអានុភាពនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

ផ្នែកទី៣ យន្តការជម្រុញឱ្យមានការចោទប្រកាន់ឡើងវិញ

ផ្នែកទី១៖ មូលហេតុនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

ជាទូទៅ ការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការត្រូវតែអនុវត្តតាមច្បាប់ជាធរមាន។ មុនពេលចេញសេចក្តីសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែថ្លឹងថ្លែងគិតគូរឱ្យបានល្អិតល្អន់គ្រប់ជ្រុងជ្រោយ រួមទាំងពិនិត្យទៅលើកាលៈទេសៈ និងស្ថានភាពទាំងឡាយនៃការប្រព្រឹត្តរបស់ជនល្មើស ដើម្បីជៀសវាងការសម្រេចសេចក្តីមិនបានត្រឹមត្រូវ ធ្វើឱ្យខាតបង់ប្រយោជន៍សាធារណៈ ជាពិសេសជនរងគ្រោះនៃរឿងក្តីផ្ទាល់តែម្តង។

ជាក់ស្តែង ព្រះរាជអាជ្ញាតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការដោយប្រើឆន្ទានុសិទ្ធិរបស់ខ្លួន នៅពេលដែលបទល្មើសគ្រាន់តែជាបទមជ្ឈឹមតូចតាចមិនមានព្យសនកម្ម ឬបានផ្តល់ផ្តល់ព្យសនកម្មតិចតួចបំផុតដល់ជនរងគ្រោះ។ ក្នុងករណីខ្លះទៀត នៅពេលដែលដើមបណ្តឹងដាក់ពាក្យប្តឹងយឺតពេល(ផុតអាជ្ញាយុកាល) នោះក៏នាំឱ្យព្រះរាជអាជ្ញាតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការដែរ។

ក. នត្ថិភាពនៃបទល្មើស

នត្ថិភាពនៃបទល្មើស សំដៅដល់រាល់អំពើដែលបានបង្កើតទៅជាព្យសនកម្ម ប៉ុន្តែមិនប្រាកដថាអំពើទាំងអស់នោះជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌនោះឡើយ។ បើយើងពិនិត្យទៅតាមគោលការនីត្យានុកូលភាព អំពើដែលជាបទល្មើស ទាល់តែអំពើនោះមានចែងក្នុងបទបញ្ញត្តិនៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាធរមានប៉ុណ្ណោះ ទើបអាចផ្តន្ទាទោសព្រហ្មទណ្ឌបាន។ មានន័យថា លុះណាតែច្បាប់បានចែងថាអំពើនោះជាបទល្មើស ទើបព្រះរាជអាជ្ញាអាចធ្វើការចោទប្រកាន់បាន។

១. អវត្តមានបទល្មើស

អវត្តមាននៃបទល្មើស សំដៅដល់បណ្តឹងទាំងឡាយណាដែលធ្វើឡើងប្រឆាំងនឹងអំពើដែលមិនមែនជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ ក្នុងការអនុវត្តជាក់ស្តែង មានពេលខ្លះអាចមានការភ័ន្តច្រលំរវាងរឿងរដ្ឋប្បវេណី និងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌ ក៏ប៉ុន្តែយើងគួរគប្បីកត់ចំណាំថា បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី និងបណ្តឹងព្រហ្មទណ្ឌជាបណ្តឹងពីរផ្សេងគ្នា។ បណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវបានធ្វើឡើងដោយព្រះរាជអាជ្ញា ក្នុងគោលបំណងស្វែងរក ហើយបង្ហាញឱ្យឃើញពីពិរុទ្ធភាពនៃជនល្មើស និងផ្តន្ទាទោសជននោះតាមបទបញ្ញត្តិនៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា។ ចំណែកឯបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីវិញ គឺមានគោលបំណងឱ្យសងនូវសំណងខូចខាតដែលបានកើតមានឡើងដោយសារអំពើល្មើសរបស់អ្នកប្រព្រឹត្ត។

២. ធាតុផ្សំបទល្មើសមិនគ្រប់គ្រាន់

ក្រោយពេលទទួលបានពាក្យបណ្តឹង ព្រះរាជអាជ្ញាអាចសម្រេចចោទប្រកាន់ ឬមិនចោទប្រកាន់បាន លុះណាតែបានបើកការស៊ើបអង្កេត ដើម្បីស្វែងរកធាតុផ្សំនៃបទល្មើសគឺ ធាតុនីត្យានុកូល ធាតុសត្យានុម័ត

និងធាតុអត្តនោម័ត។ ក្នុងករណីរឿងក្តីមិនបានបំពេញនូវធាតុផ្សំទាំងបីនៃបទល្មើសទាំងបីទេនោះ ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវចេញដីកាសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ។

ខ. មូលហេតុគតិយុត្ត

១. ការរលត់បណ្តឹងអាជ្ញា

យោងតាមបទបញ្ញត្តិមាត្រា៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ បណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវបានរលត់ដោយមូលហេតុ៖

- មរណភាពនៃជនល្មើស
- ការផុតអាជ្ញាយុកាល
- ការលើកលែងទោសជាទូទៅ
- និរាករណ៍នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ និង
- អាជ្ញាអស់ជំនុំ។

ក្រៅពីមូលហេតុខាងលើនេះ មាត្រា៨ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌឆ្នាំ២០០៧ ក៏បានបញ្ញត្តិពីមូលហេតុផ្សេងទៀតនៃការរលត់នូវបណ្តឹងអាជ្ញាដែរ ដោយមានសេចក្តីថា៖ កាលណាច្បាប់ដោយឡែកបានចែងដោយជាក់លាក់ នោះបណ្តឹងអាជ្ញាក៏អាចផុតរលត់បានដែរ គឺមាន៖

- ការសម្របសម្រួលជាមួយរដ្ឋ
- ការដកពាក្យប្តឹង ក្នុងករណីដែលពាក្យប្តឹងនេះជាលក្ខខណ្ឌចាំបាច់នៃការចោទប្រកាន់ជាបទព្រហ្មទណ្ឌ
- ការបង់ប្រាក់ពិន័យសរុប ឬបង់ប្រាក់សម្របសម្រួល

ដោយផ្អែកលើមូលហេតុដែលបានរៀបរាប់ខាងលើនេះ ព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចធ្វើការចោទប្រកាន់ខាងបទព្រហ្មទណ្ឌបានទៀតទេ ព្រោះបណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវបានរលត់ហើយ។ ប៉ុន្តែយើងគួរកត់ចំណាំថា ក្នុងករណីបណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវបានរលត់នេះ មិនមែនបានសេចក្តីថាបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីត្រូវបានរលត់ដែរនោះទេ។ បណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅតែអាចបន្តទៀតបានជាមួយនឹងសន្តតិជនរបស់ជនល្មើស។

២. មូលហេតុគតិយុត្តផ្សេងៗទៀត

បណ្តឹងអាជ្ញាអាចផុតរលត់ ហើយតំណាងអយ្យការនឹងធ្វើការលើកលែងចោទប្រកាន់ ដោយផ្អែកលើមូលហេតុគតិយុត្តផ្សេងៗទៀតដូចជា៖

- **អភ័យឯកសិទ្ធិ៖** សំដៅដល់លក្ខខណ្ឌពិសេសដែលច្បាប់ផ្តល់ឱ្យបុគ្គលមួយចំនួន ទាក់ទងនឹងកិច្ចនីតិវិធី ការទទួលខុសត្រូវ ឬការទទួលបាននូវស្ថានសម្រាលទោសពីការប្រព្រឹត្តបទល្មើសណាមួយ។ ការលើកលែងចោទប្រកាន់ចំពោះបុគ្គលដែលមានអភ័យឯកសិទ្ធិ មិនមែនស្ថិតក្នុងមូលហេតុនៃការរលត់បណ្តឹងអាជ្ញាឡើយ ពោលគឺវាគ្រាន់តែជាមូលហេតុគតិយុត្តផ្សេងទៀតដែលអនុញ្ញាតឱ្យតំណាង

អយ្យការសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការតែប៉ុណ្ណោះ។ នៅប្រទេសកម្ពុជាយើង អភ័យឯកសិទ្ធិនេះបានផ្តល់ទៅឱ្យបុគ្គលមួយចំនួនប៉ុណ្ណោះ មានដូចជា៖ ព្រះមហាក្សត្រ សមាជិករដ្ឋសភា សមាជិកព្រឹទ្ធសភា តំណាងទូត -ល- ។

- **អនិយ័តភាពនៃនីតិវិធី៖** សំដៅដល់ភាពមិនស្របច្បាប់នៃនីតិវិធីក្នុងដំណើរប្រតិបត្តិការរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា ឬនគរបាលយុត្តិធម៌ក្នុងការស៊ើបអង្កេត ឬស្រាវជ្រាវបន្ថែម។
- **ការរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនល្មើស៖** មាត្រា៣១ មាត្រា៣២ មាត្រា៣៣ មាត្រា៣៤ មាត្រា៣៥ និងមាត្រា៣៦ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាឆ្នាំ២០១០ បានកំណត់ចែងដោយមិនអនុញ្ញាតិឱ្យតំណាងអយ្យការធ្វើការចោទប្រកាន់ចំពោះអំពើល្មើសមួយចំនួនឡើយ។ អំពើល្មើសមួយចំនួននោះមានដូចជា៖

- វិប្បល្លាស្មារតី
- ការអនុញ្ញាតិដោយច្បាប់ ឬអាជ្ញាធរ
- ការការពារខ្លួនស្របច្បាប់ (ការការពារធម្មានុរូប)
- សច្ចាធារណ៍ នៃការការពារខ្លួនស្របច្បាប់
- ស្ថានភាពចាំបាច់
- ការបង្ខិតបង្ខំ
- អនីតិជន (អាយុក្រោម១៤ឆ្នាំ) -ល-។

ក៏ប៉ុន្តែយើងគួរកត់ចំណាំថា ការរួចផុតពីការចោទប្រកាន់នេះមិនមែនមានន័យថាបណ្តឹងអាជ្ញាត្រូវបានរលត់ទេ។

គ. ការចោទប្រកាន់មិនផ្តល់ផលប្រយោជន៍

នៅក្នុងស្ថានភាពខ្លះ ព្រះរាជអាជ្ញាលើកលែងចោទប្រកាន់ដោយសារតែការចោទប្រកាន់នោះមិនមានផ្តល់ផលប្រយោជន៍អ្វីសោះដល់សាធារណៈ និងដើមបណ្តឹង។ ការចោទប្រកាន់ដែលមិនផ្តល់ផលប្រយោជន៍អាចបណ្តាលមកពីមូលហេតុផ្សេងៗដូចជា៖

- ការស្វែងរកមិនបានផលប្រយោជន៍
- ការបោះបង់ពាក្យបណ្តឹងរបស់ដើមបណ្តឹង
- ស្ថានភាពវិប្បល្លាស្មារតីដែលបន្ថយការយល់ដឹងរបស់ជនល្មើស
- ការខកខានរបស់ដើមបណ្តឹង
- អាកប្បកិរិយារបស់ជនរងគ្រោះ
- ជនរងគ្រោះមិនចាប់អារម្មណ៍នឹងបទល្មើស

- ព្យសនកម្ម ឬការរំខានតិចតួចដែលបានបង្កដោយជនល្មើស ជាអាទិ៍។

ផ្នែកទី២៖ នីតិវិធី ទម្រង់ការ និងអានុភាពនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

ក. នីតិវិធីនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

យោងតាមបទបញ្ញត្តិមាត្រា៤១ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ឆ្នាំ២០០៧ ក្នុងករណីសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ តំណាងអយ្យការត្រូវថ្លឹងថ្លែងអំពីចំណាត់ការលើពាក្យបណ្ដឹងដោយបើកការស៊ើបអង្កេតបឋម ឬបង្គាប់ឱ្យធ្វើការស្រាវជ្រាវបន្ថែម រួចត្រូវបញ្ជាក់ពីសំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់ជាលាយលក្សណ៍អក្សរនៅក្នុងដីកាសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការរបស់ខ្លួន រួចផ្ដល់ដំណឹងដល់ដើមបណ្ដឹងក្នុងរយៈពេលខ្លីបំផុត យ៉ាងយូរបំផុតត្រឹមរយៈពេល២(ពីរ)ខែ គិតពីថ្ងៃចុះបញ្ជីពាក្យបណ្ដឹង។

ខ. ទម្រង់ការនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

ដូចបានបញ្ជាក់ខាងលើរួចជាស្រេចហើយគឺ មុននឹងចេញដីការសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ តំណាងអយ្យការត្រូវបញ្ជាក់ពីសំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់ជាលាយលក្សណ៍អក្សរនៅក្នុងដីកាសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការរបស់ខ្លួន។ សំអាងហេតុ និងសំអាងច្បាប់នេះហើយគឺជាទម្រង់ការនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ។

- សំអាងហេតុ៖ សំដៅដល់ការលើកយកអង្គហេតុទាំងឡាយដែលពាក់ព័ន្ធមកធ្វើជាសំអាង ដែលជាមូលហេតុធ្វើឱ្យមានការសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ។
- សំអាងច្បាប់៖ សំដៅដល់ការលើកយកអត្ថបទច្បាប់ដែលគាំទ្រដល់អង្គហេតុ និងជាមូលហេតុដែលធ្វើឱ្យ ព្រះរាជអាជ្ញាការសម្រេចចិត្តតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ។

គ. អានុភាពនៃការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

ការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការមិនមានអានុភាពធ្វើឱ្យមានអាជ្ញាអស់ជំនុំទេ។ តើអ្វីទៅជាអាជ្ញាអស់ជំនុំ?

មាត្រា១២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ បានបញ្ញត្តិថា៖ ដោយអនុវត្តតាមគោលការណ៍អាជ្ញាអស់ជំនុំ ជនណាដែលត្រូវបានតុលាកាសម្រេចឱ្យរួចខ្លួនជាស្ថាពរហើយ ជននោះមិនអាចត្រូវចោទប្រកាន់បានទៀតទេចំពោះអំពើដដែល ទោះបីជាក្រោមការកំណត់ឈ្មោះបទល្មើសថ្មីផ្សេងក៏ដោយ។

ដូចនេះ ការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ មិនមានអានុភាពធ្វើឱ្យមានអាជ្ញាអស់ជំនុំ មានន័យថាក្រោយពេលព្រះរាជអាជ្ញាបានចេញដីកាសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ ជនល្មើសនៅតែអាចទទួលនូវការចោទប្រកាន់សារជាថ្មីដដែល។

ផ្នែកទី៣ យន្តការជម្រុញឱ្យមានការចោទប្រកាន់ឡើងវិញ

ក. ការសើររើកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

ការសើររើកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា អាចធ្វើឡើងក្នុងខណៈពេលដែលបណ្តឹងអាជ្ញាមិនទាន់រលត់តែប៉ុណ្ណោះ។ ដូចនេះមានន័យថា ប្រសិនបើការលើកលែងចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញាបានធ្វើឡើងដោយមូលហេតុផុតរលត់នៃបណ្តឹងអាជ្ញា នោះព្រះរាជអាជ្ញាមិនអាចសើររើកែប្រែសេចក្តីសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការបានឡើយ។

ម្យ៉ាងវិញទៀត ព្រះរាជអាជ្ញាអាចសើររើកែប្រែសេចក្តីសម្រេចរបស់ខ្លួនបានដោយសារករណីមានកំហុសឆ្គងកើតមានឡើងដូចជា មានអង្គហេតុថ្មីត្រូវបានរកឃើញ មានភ័ស្តុតាង ឬមានចន្លោះប្រហោងណាមួយនៃនីតិវិធី។

ខ. បណ្តឹងតវ៉ាទៅអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍

ដើមបណ្តឹងមានសិទ្ធិប្តឹងតវ៉ាទៅអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ប្រសិនបើខ្លួនមិនសុខចិត្តនឹងសេចក្តីសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការដែលធ្វើឡើងដោយតំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងទេនោះ។ ការប្តឹងតវ៉ានេះត្រូវធ្វើក្នុងកំឡុងពេល២(ពីរ)ខែ បន្ទាប់ពីសាមីខ្លួនដែលជាម្ចាស់បណ្តឹងបានទទួលដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ។ ការប្តឹងតវ៉ានេះដែរ ត្រូវធ្វើឡើងតាមបណ្តឹងសាមញ្ញនៅអង្គការអយ្យការដែលពាក់ព័ន្ធ បន្ទាប់មកសំណុំរឿងនឹងត្រូវបញ្ជូនភ្លាមទៅឱ្យសាលាឧទ្ធរណ៍ដែលមានសមត្ថកិច្ចតែម្តង។

ចំពោះការប្តឹងតវ៉ានេះ អាចទទួលបានការយល់ព្រម ឬការបដិសេធ។ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ធ្វើអធិបញ្ញាតាមការណែនាំជាលាយលក្ខណ៍អក្សរ ជូនដល់ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូងឱ្យធ្វើការចោទប្រកាន់ ប្រសិនបើខ្លួនយល់ឃើញថាការតវ៉ានេះមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ។ ផ្ទុយទៅវិញ ប្រសិនបើអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍បានពិនិត្យ និងយល់ឃើញថាការតវ៉ាមិនមានមូលហេតុត្រឹមត្រូវ នោះអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍នឹងតម្កល់សេចក្តីសម្រេចរបស់ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូង ចាត់ទុកជាបានការ រួចផ្តល់ដំណឹងអំពីសេចក្តីសម្រេចនេះជូនទៅអ្នកប្តឹងវិញ។

គ. អំណាចអធិបញ្ញាដោយឋានានុក្រមនៃអង្គការអយ្យការ

យោងតាមបទបញ្ញត្តិ មាត្រា២៩ ក្រមនីតិវិធីរដ្ឋប្បវេណីនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧៖ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌៖ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ អាចប្តឹងបរិហារទៅអគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍ ឬ ព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូង អំពីបទល្មើសដែលខ្លួនបានដឹង អាចធ្វើអធិបញ្ញាតាមការណែនាំជា លាយលក្ខណ៍អក្សរដែល ត្រូវដាក់បញ្ចូលទៅក្នុងសំណុំរឿងឲ្យអគ្គព្រះរាជអាជ្ញា ឬព្រះរាជអាជ្ញា ធ្វើការចោទប្រកាន់ ឬធ្វើសេ

ចក្តីសន្និដ្ឋានយ៉ាងណាតាមការដែលរដ្ឋមន្ត្រីយល់ឃើញថាជាការគួរ។ រដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងយុត្តិធម៌ មិនអាចធ្វើអធិបញ្ញាដល់អគ្គព្រះរាជអាជ្ញា ឬ ព្រះរាជអាជ្ញាឲ្យធ្វើការតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការនូវរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌណាមួយបានឡើយ។

អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍៖ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាឧទ្ធរណ៍មានអំណាចលើចៅក្រមអយ្យការទាំងអស់ដែលស្ថិតនៅក្នុងសមត្ថកិច្ចដែនដីរបស់ខ្លួន។ អគ្គព្រះរាជអាជ្ញាអាចធ្វើអធិបញ្ញាឲ្យចោទប្រកាន់ ឬក៏ចាត់ឲ្យចោទប្រកាន់ ឬក៏ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានយ៉ាងណាដែលខ្លួនយល់ឃើញថាជាកាគួរ។

ព្រះរាជអាជ្ញា៖ ព្រះរាជអាជ្ញាអាចធ្វើអធិបញ្ញាឲ្យចៅក្រមអយ្យការធ្វើការចោទប្រកាន់ ឬក៏ចាត់ឲ្យចោទប្រកាន់ ឬក៏ធ្វើសេចក្តីសន្និដ្ឋានយ៉ាងណា ដែលខ្លួនយល់ឃើញថាជាការគួរ។

ព្រះរាជអាជ្ញារង៖ ព្រះរាជអាជ្ញារង គឺជាចៅក្រមអយ្យការដែលនៅអមសាលាដំបូងរាជធានី-ខេត្ត មានឋានានុក្រមក្រោមគេព្រះរាជអាជ្ញា ប៉ុន្តែគាត់អាចប្រើអំណាចទាំងអស់ដែលព្រះរាជអាជ្ញាមានក្នុងការស្រាវជ្រាវ និងចោទប្រកាន់។ នៅពេលដែលមានអធិបញ្ញាឱ្យតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ ព្រះរាជអាជ្ញារងត្រូវតែធ្វើតាមអធិបញ្ញានេះ។

ឃ. ការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណីនៅចំពោះមុខចៅក្រមស៊ើបសួរ

តាមរយៈបទបញ្ញត្តិមាត្រា១៣៩ ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ឆ្នាំ២០០៧ យើងឃើញថា ចៅក្រមស៊ើបសួរត្រូវបញ្ជូនបណ្តឹងដោយមានការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ទៅព្រះរាជអាជ្ញា។ ក្រោយពីបានទទួលពាក្យបណ្តឹង ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវប្តឹងទៅចៅក្រមស៊ើបសួរតាមដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ។ ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរនេះ អាចធ្វើប្រឆាំងនឹងអញ្ញាតជន ទោះបីជាបណ្តឹងដោយមានការតាំងខ្លួនជាដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី ចោទទៅលើបុគ្គលម្នាក់ ឬច្រើននាក់ក៏ដោយ។

ព្រះរាជអាជ្ញាអាចសុំចៅក្រមកុំឱ្យស៊ើបសួរ ប្រសិនបើបណ្តឹងអាជ្ញាបានផុតរលត់ ឬអំពើនោះមិនមែនជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌ។ ក្នុងករណីនេះចៅក្រមស៊ើបសួរអាចសម្រេចបើកការស៊ើបសួរ ឬសម្រេចមិនបើកការស៊ើបសួរ។

ក្នុងករណីចៅក្រមស៊ើបសួរ សម្រេចមិនបើកការស៊ើបសួរ ចៅក្រមរូបនេះត្រូវចេញដីកាសម្រេចដោយមានសម្អាងហេតុ ហើយត្រូវបញ្ជូនដំណឹងជាបន្ទាន់ដល់ដើមបណ្តឹងរដ្ឋប្បវេណី។

ដោយឡែក ក្នុងករណីដែលចៅក្រមស៊ើបសួរ នៅតែសម្រេចបើកការស៊ើបសួរ ចៅក្រមរូបនេះត្រូវចេញដីកាសម្រេចដោយមានសម្អាងហេតុ ហើយត្រូវបញ្ជូនដំណឹងជាបន្ទាន់ដល់ព្រះរាជអាជ្ញា៕

សន្និដ្ឋាន និងអនុសាសន៍

លទ្ធផលដែលទទួលបានមកពីកិច្ចការស្រាវជ្រាវលើប្រធានបទ **នីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌក្នុងដំណាក់កាលអយ្យការ** បានបង្ហាញឱ្យឃើញថា ចំណាត់ការក្នុងរឿងក្តីព្រហ្មទណ្ឌនីមួយៗដែលធ្វើឡើងដោយព្រះរាជអាជ្ញា ពិតជាមានភាពស្មុគស្មាញ ទាមទារឱ្យមានការសិក្សា ស្រាវជ្រាវ ត្រួតពិនិត្យយ៉ាងប្រុងប្រយ័ត្ន និងហ្មត់ចត់បំផុត ដើម្បីធានាបាននូវភាពយុត្តិធម៌ជូនដល់ជនរងគ្រោះ និងសង្គមជាតិទាំងមូល។

ការសម្រេចចោទប្រកាន់ ឬលើកលែងចោទប្រកាន់របស់ព្រះរាជអាជ្ញា មានអានុភាពធំធេងណាស់ដល់ផលប្រយោជន៍នៃភាគីបណ្តឹង ពោលគឺអាចធ្វើឱ្យប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងដល់សិទ្ធិបុគ្គល ប្រសិនបើមានការសម្រេចសេចក្តីខុស។ ព្រោះថា ការចោទប្រកាន់ពីបទព្រហ្មទណ្ឌ មានអានុភាពធ្វើឱ្យដាក់ជនណាម្នាក់ ឬច្រើននាក់ឱ្យស្ថិតក្រោមការពិនិត្យអំពីបទល្មើស ដែលក្នុងស្ថានភាពនោះនាំឱ្យបុគ្គលអ្នកប្រព្រឹត្តិ ក្លាយខ្លួនជាជនល្មើស និងលើសពីនេះនឹងអាចឈានទៅដល់ការដកហូតសិទ្ធិ សេរីភាពជាប្រជាពលរដ្ឋ ដោយមានទោសត្រូវបង់ប្រាក់ពិន័យ និងជាប់ពន្ធធនាគារទៀតផង។ ដោយឡែក ក្នុងករណីលើកលែងចោទប្រកាន់ ឬតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការវិញ ប្រសិនបើព្រះរាជអាជ្ញាមានការធ្វេសប្រហែស មិនបានស្រាវជ្រាវឱ្យបានល្អិតល្អន់ ហើយសម្រេចសេចក្តីមិនបានត្រឹមត្រូវ នោះជនដែលប្រព្រឹត្តអំពើល្មើសច្បាប់នឹងត្រូវបានរួចខ្លួន ដែលជាហេតុនាំឱ្យជនរងគ្រោះទទួលរងនូវភាពអយុត្តិធម៌។ ដោយសារតែហេតុផលទាំងនេះហើយ ទើបក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាយើងបានកំណត់នូវបទបញ្ញត្តិជាច្រើនសម្រាប់តំណាងអយ្យការក្នុងការអនុវត្តតាម ដើម្បីជៀសវាង និងកាត់បន្ថយការកើតមានឡើងនូវកំហុសផ្សេងៗក្នុងការចេញសេចក្តីសម្រេចចោទប្រកាន់ជនណាម្នាក់ ឬច្រើននាក់ ឱ្យជាប់ទោស ឬលើកលែងចោទប្រកាន់។ ជាក់ស្តែង ដូចដែលយើងបានឃើញហើយក្នុងកថាខណ្ឌទី២ មាត្រា២២ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ព្រះរាជអាជ្ញាត្រូវតែបើកការស៊ើបអង្កេតបឋម ឬបង្គាប់ឱ្យធ្វើការស្រាវជ្រាវបន្ថែមជាមុនសិន មុននឹងធ្វើការសម្រេចចោទ ឬមិនចោទប្រកាន់។ លើសពីនេះក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ក៏បានបញ្ញត្តិនូវលក្ខខណ្ឌទម្រង់ និងមូលហេតុមួយចំនួនសម្រាប់ព្រះរាជអាជ្ញាយកទៅវិនិច្ឆ័យ និងអនុវត្តកិច្ចការរបស់ខ្លួនតាមនោះផងដែរ។

ជាសរុបមក ក្នុងនាមជាម្ចាស់បណ្តឹងអាជ្ញា ជាអ្នកការពារផលប្រយោជន៍រួមដល់សាធារណៈ ក៏ដូចជាសង្គមជាតិទាំងមូល ព្រះរាជអាជ្ញា ឬតំណាងអយ្យការត្រូវតែបំពេញកិច្ចការរបស់ខ្លួនដោយយកចិត្តទុកដាក់ មានការប្រុងប្រយ័ត្នខ្ពស់ ដោយអនុលោមយ៉ាងខ្ជាប់ខ្ជួនស្របតាមស្មារតី និងនីតិវិធីនៃច្បាប់។ លើសពីនេះ គឺត្រូវតែអនុវត្តវិជ្ជាជីវៈរបស់ខ្លួនឱ្យបានត្រឹមត្រូវ សុក្រឹត្យ យុត្តិធម៌ ដោយផ្អែកលើគោលការណ៍គតិទាំងប្រាំគឺៈ វិរិយសម្បយុត្ត សុចរិតយុត្តិធម៌ បញ្ញត្តិគារវៈ សមទណ្ឌោ និងបញ្ញាវុធវិនិច្ឆ័យ៕

ឯកសារយោង

- រដ្ឋធម្មនុញ្ញនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ១៩៩៣ (បច្ចុប្បន្ន)
- ក្រមព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ២០០៧
- ក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌនៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា ២០០៧
- ច្បាប់ស្តីពីការរៀបចំអង្គការតុលាការ ឆ្នាំ២០១៤
- ច្បាប់ស្តីពីលក្ខន្តិកៈចៅក្រម និងព្រះរាជអាជ្ញា ឆ្នាំ២០១៤
- គោលការណ៍ណែនាំស្តីពី "តួនាទីរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា" អនុម័តដោយសមាជអង្គការសហប្រជាជាតិលើកទី៧

ឧបសម្ព័ន្ធ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម
សាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

ដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរ

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៧០៥ អ.ក
ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៩
លេខ៖ ដកសស/១៩

យើង .... តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល។

បានឃើញរបាយការណ៍លេខ ០៦៣ របក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១ របស់ ការិយាល័យចរាចរណ៍ផ្លូវគោក នៃស្នងការដ្ឋាននគរបាលខេត្តកណ្ដាល។

ក្រោយពីបានពិនិត្យឯកសារខាងលើ

យល់ឃើញថា មានតម្រុយសន្មតបានថា ៖

នាមត្រកូល	៖	.... នាមខ្លួន៖ .... នាមហៅក្រៅ៖ .... ភេទ៖..........
អាយុ	៖	.........ឆ្នាំ
ទីកន្លែងកំណើត	៖	....
ទីលំនៅបច្ចុប្បន្ន	៖	....
មុខរបរ	៖	....
ស្ថានភាពគ្រួសារ	៖	រៀបការ/នៅលីវ (ប្ដី/ប្រពន្ធឈ្មោះ ៖ ...."រស់/ស្លាប់" មានកូន៖......

បានប្រព្រឹត្តអំពើដូចតទៅ៖

កាលពីថ្ងៃទី ២៣ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០១៩ វេលាម៉ោង ១៧ និង ៣០ នាទី នៅលើផ្លូវជាតិលេខ២១ ត្រង់ចំនុច ភូមិព្រៃកខ្សេវ សង្កាត់រកាខ្ពស់ ក្រុងតាខ្មៅ ខេត្តកណ្តាល មានម៉ូតូមួយគ្រឿងម៉ាក HONDA C125 ពណ៌ខ្មៅ ពាក់ផ្លាកលេខភ្នំពេញ 1C-XXXX បើកបរដោយឈ្មោះ................. ហើយនៅពេលបើកបរមកដល់ចំណុចភូមិព្រៃកខ្សេវ សង្កាត់រកាខ្ពស់ ក្រុងតាខ្មៅ ខេត្តកណ្តាល ក៏បានជ្រុលទៅបុកជាមួយនឹងម៉ូតូមួយគ្រឿងម៉ាក HONDA C125 ពាក់ផ្លាកលេខកណ្តាល 1AD-XXXX បើកបរដោយឈ្មោះ ....រួមដំណើរដោយឈ្មោះ.................ក្នុងទិសដៅផ្ទុយគ្នា បណ្តាលឱ្យភាគីទាំងសងខាងមានឈ្មោះ .... រងរបួស។

អំពើខាងលើជាបទល្មើស៖

បើកបរដោយធ្វេសប្រហែស ខ្ជីខ្ជា មិនប្រុងប្រយ័ត្ន បណ្តាលឲ្យរបួសដល់អ្នកដទៃ ប្រព្រឹត្តនៅលើផ្លូវជាតិលេខ២១ ត្រង់ចំនុច ភូមិព្រៃកខ្សេវ សង្កាត់រកាខ្ពស់ ក្រុងតាខ្មៅ ខេត្តកណ្តាល កាលពីថ្ងៃទី ២៣ ខែ មិនា ឆ្នាំ ២០១៩ តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ៨៣ នៃច្បាប់ស្តីពីចរាចរណ៍ ផ្លូវគោក។

បានឃើញមាត្រា ៤៤ និងមាត្រា ១២៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ

សម្រេច៖

បើកការស៊ើបសួរលើអង្គហេតុខាងលើ និង ៖

☐ ដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យ

ឈ្មោះ .... ភេទស្រី អាយុ ២៧ឆ្នាំ (ក្រៅឃុំ)

☐ ដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការត្រួតពិនិត្យតាមផ្លូវតុលាការ

☐ ដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការឃុំខ្លួនជាបណ្តោះអាសន្ន

ឈ្មោះ .... ភេទស្រី អាយុ ២៧ឆ្នាំ (ក្រៅឃុំ)

ថ្ងៃសុក្រ ១១រោច ខែ កត្តិក ឆ្នាំ កុរ ឯកស័ក ព.ស ២៥៦៣

កណ្តាល, ថ្ងៃទី ២២ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៩

តំណាងអយ្យការ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម

សាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១៤៥៣ អក.

ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៩

ដីកាកោះ

យើង .... តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល ។

អញ្ជើញឈ្មោះ .... ភេទប្រុស ជាជនសង្ស័យ មានទីលំនៅបច្ចុប្បន្នភូមិកំពុងពោធិ៍ ឃុំក្រាំងយ៉ូវ ស្រុកកោះធំ ខេត្តកណ្ដាល។

ឲ្យចូលទៅកាន់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល នៅថ្ងៃទី...........ខែ.............ឆ្នាំ២០១៩ វេលាម៉ោង................ព្រឹក/ រសៀល។

ដើម្បីសាកសួរពីដំណើររឿងពាក់ព័ន្ធនឹងបណ្ដឹងរបស់ឈ្មោះ .... ចុះថ្ងៃទី ២៤ ខែ តុលា ឆ្នាំ ២០១៩ ប្ដឹងអ្នកពីបទ ឆបោក។

សាមីខ្លួនត្រូវអញ្ជើញមកតាមដីកាកោះនេះ អោយបានទាន់ពេលវេលា និងយកលិខិតផ្សេងៗ ដែលទាក់ទងនឹងរឿងខាងលើមកជាមួយផង ប្រសិនបើមាន ។

កណ្ដាល, ថ្ងៃទី .... ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ២០១៩

តំណាងអយ្យការ

យើង..................................បានប្រគល់ដីកាកោះនេះឱ្យឈ្មោះ...........................មានទីលំនៅបច្ចុប្បន្ន នៅភូមិ.....................ឃុំ-សង្កាត់........................ក្រុង-ស្រុក-ខណ្ឌ.......................ខេត្ត-រាជធានី ....នៅថ្ងៃទី........ខែ..............ឆ្នាំ.................ផ្ទាល់រួចរាល់ហើយ ដោយយើងបានទុកចុងដីកានេះ មួយច្បាប់អោយសាមីខ្លួន ហើយប្រាប់ថាអោយសាមីខ្លួន ប្រគល់ចុងដីកានេះដល់ក្រឡាបញ្ជី នៅពេលខ្លួនចូលទៅដល់តុលាការ ឬអយ្យការ ។

អ្នកទទួលលិខិត **អ្នកប្រគល់**

ហត្ថលេខា ឬ ស្នាមមេដៃ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម

សាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

ដីកាបញ្ជាឲ្យចូលខ្លួន

លេខៈ **០២០** ដកបចខ/១៧

យើង .... តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល ។

-បានឃើញមាត្រា ៣៧ មាត្រា ៩៤ និងមាត្រា ១១៤ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌដែលបានប្រកាសឲ្យប្រើតាមព្រះរាជក្រមលេខ: នស/របក/០៨០៧/០២៤ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧

-បានឃើញសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៧៦៧ អ.ក ចុះថ្ងៃទី ២២ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៧ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល ។

-បានឃើញដីកាកោះលើកទី១ចុះថ្ងៃទី ២៧ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៧ លើឈ្មោះ .... ភេទ ប្រុស អាយុ ២៨ ឆ្នាំ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល។

-បានឃើញដីកាកោះលើកទី២ ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ កក្កដា ឆ្នាំ ២០១៧ លើឈ្មោះ .... ភេទ ប្រុស អាយុ ២៨ ឆ្នាំ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល។

បញ្ជាៈ

នាមត្រកូល	៖ ...... នាមខ្លួន៖ .... នាមហៅក្រៅ៖ ...... ភេទ៖ប្រុស
អាយុ	៖ ២៨ឆ្នាំ
ទីកន្លែងកំណើត	៖ ភូមិត្រពាំងអំពិល ឃុំពន្សាំង ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល
ទីលំនៅបច្ចុប្បន្ន	៖ ភូមិទួលស្រម៉ ឃុំពើក ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល

មុខរបរ ៖ ....

ស្ថានភាពគ្រួសារ ៖ រៀបការ(ប្រពន្ធឈ្មោះ៖ .... "រស់" កូន៖ ០១ នាក់)

សញ្ជាតិ ៖ ខ្មែរ

ឪពុកឈ្មោះ ៖ .... "រ/ស " ម្តាយឈ្មោះ៖ .... "រ/ស" ជានីតិជន។

១-ចូលបង្ហាញខ្លួននៅ អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាលចាប់ពីថ្ងៃទី **១៤** ខែ **សីហា** ឆ្នាំ **២០១៧** ដល់ថ្ងៃទី **១២** ខែ **កញ្ញា** ឆ្នាំ **២០១៧** នៅរៀងរាល់ម៉ោងធ្វើការ ដើម្បីសាកសួរពីបណ្តឹងព្រហ្មទណ្ឌពីបទ **រំលោភលើទំនុកចិត្ត** និងបទ**ក្លែងបន្លំ**។

២-បង្គាប់មកលោកអធិការនគរបាលស្រុកអង្គស្នួល អនុវត្តដីកានេះ។

កណ្តាល, ថ្ងៃទី ១៤ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៧

តំណាងអយ្យការ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម
សាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

លេខៈ **៣៥៤** ដកសសប/១៧

ដីកាស្នើសុំឲ្យបំពេញកិច្ចស៊ើបសួរបន្ថែម

យើង.................... តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

-បានឃើញមាត្រា ១៣២ និងមាត្រា ២៤៦ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ ដែលប្រកាសឲ្យប្រើ តាមព្រះរាជក្រមលេខ នស/រកម ០៨០៧/០២៤ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០០៧

-បានឃើញសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១៣៣ អ.ក ចុះថ្ងៃទី ១១ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៦

-បានឃើញដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលេខ ៥៨០ ដកសស/១៦ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៦ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

-បានឃើញសំណុំរឿងស៊ើបសួរលេខ ០៧៤ សស ចុះថ្ងៃទី ០៦ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៧ របស់ ចៅក្រមស៊ើបសួរនៃសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

-បានឃើញដីកាបញ្ជូនសំណុំរឿងឲ្យពិនិត្យមូលលេខ ៤១៨ ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៧ របស់ចៅក្រមស៊ើបសួរនៃសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

ក្រោយពីបានពិនិត្យសំណុំរឿងចប់សព្វគ្រប់ យល់ឃើញថាៈ

តាមដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលេខ ៥៨០ ដកសស/១៦ ចុះថ្ងៃទី ១៥ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៦ របស់តំណាងអយ្យការបានចោទប្រកាន់លើ **អញ្ញាតជន** ដោយបានដាក់ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមពិនិត្យពីបទ **ហិង្សាដោយចេតនាមានស្ថានទម្ងន់ទោស** ដោយក្រោយពីការស៊ើបសួរមានតម្រុយបទល្មើសលើឈ្មោះ .... ។

ហេតុដូច្នេះ

ស្នើសុំលោកចៅក្រមស៊ើបសួរ៖

១-ធ្វើការស្រាវជ្រាវសាវតាជាតិទៅលើឈ្មោះ .... ។

២-បន្តការស៊ើបសួរដើម្បីចាត់ការតាមនីតិវិធី។

កណ្ដាល, ថ្ងៃទី ៣០ ខែ មីនា ឆ្នាំ ២០១៧

តំណាងអយ្យការ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម

សាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

លេខ ៣៧៥ រ.ប/១៤

អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

<u>ជម្រាបមក</u>

លោកអធិការនគរបាលស្រុកអង្គស្នួល

កម្មវត្ថុ៖ ស្នើសុំធ្វើការស៊ើបអង្កេតបឋមពាក់ព័ន្ធនឹងករណី **ញុះញង់ឲ្យប្រព្រឹត្តបទល្មើស បទគំរាមកំហែងថានឹងធ្វើឲ្យខូចខាត និងបទធ្វើឲ្យខូចខាតដោយចេតនា** កាលពីថ្ងៃទី ១៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤ ប្រព្រឹត្តនៅមុខរោងចក្រលាំង ជី អ៊ិនដាស្ទ្រី ខេម បូឌា ស្ថិតនៅភូមិព្រៃស្វាយ ឃុំក្រាំងម្កាក់ ស្រុកអង្គស្នួល ខេត្តកណ្តាល។

យោង៖ -សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៧៨២ អ.ក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល ។

-ពាក្យបណ្តឹងចុះថ្ងៃទី២៨ ខែសីហា ឆ្នាំ២០១៤ របស់មេធាវីឈ្មោះ ....

តបតាមកម្មវត្ថុ និងយោងខាងលើ តំណាងអយ្យការសូមជម្រាបមក លោកអធិការថា តំណាងអយ្យការបានផ្តើមបើកការស៊ើបអង្កេតបឋមលើសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ៧៨២ អ.ក ចុះថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤ ប៉ុន្តែតំណាងអយ្យការនៅតែពិនិត្យឃើញថាមានចំនុច ស្មុគស្មាញមួយចំនួនក្នុងការស៊ើបអង្កេតលើសំណុំរឿង

ព្រហ្មទណ្ឌនេះ គប្បីមានការសហការពីមន្ត្រីនគរបាលមូលដ្ឋានក្នុងកិច្ចស៊ើបអង្កេតពាក់ព័ន្ធនឹងបទល្មើសខាងលើ។

អាស្រ័យដូចបានជម្រាបជូនខាងលើ សូមលោកអធិការនគរបាលស្រុកអង្គស្នួល មេត្តាបើកការស៊ើបអង្កេតបឋមលើបទល្មើសខាងលើនេះ រួចធ្វើរបាយការណ៍សរុបនៃការស៊ើបអង្កេតនេះ មកអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាលវិញ ឲ្យបានចាប់របស់តាមការគួរ។

សូម **លោកអធិការ** មេត្តាទទួលនូវការរាប់អានអំពីរូបខ្ញុំ ។

កណ្ដាល, ថ្ងៃទី ២៩ ខែ សីហា ឆ្នាំ ២០១៤

តំណាងអយ្យការ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម

សាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

លេខ ០០២ ដកឆធ/១៤

តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

<u>ជម្រាបមក</u>

លោកប្រធានសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

កម្មវត្ថុ: សំណើសុំចេញដីកាបង្គាប់ឲ្យឆែកឆេរឃ្លាំងក្នុងដីឡូត៍គ្មានលេខ ផ្លូវជាតិលេខ២១A ស្ថិតនៅភូមិលេខ៣ ឃុំស្វាយរលំ ស្រុកស្អាង ខេត្តកណ្ដាល ពីបទនាំចូល ស្តុក ចែកចាយ សារធាតុគីមីគ្រប់ប្រភេទ គ្មានច្បាប់អនុញ្ញាត។

យោង: -មាត្រា ១១៣ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ។

-លិខិតលេខ ២០៤ /១៤សក ចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៤ របស់នាយកដ្ឋាននគរបាលប្រឆាំងបទល្មើសសេដ្ឋកិច្ច។

តបតាមកម្មវត្ថុ និងយោងខាងលើ ខ្ញុំបាទសូមជម្រាបលោកប្រធានសាលាថា អគ្គស្នងការរង និងជាប្រធាននាយកដ្ឋាននគរបាលប្រឆាំងបទល្មើសសេដ្ឋកិច្ចបានស្នើសុំឲ្យអយ្យការអមសាលាដំបូង ខេត្តកណ្ដាល ដើម្បីផ្ដល់ដីកាបង្គាប់ឲ្យឆែកឆេរឃ្លាំងក្នុងដីឡូត៍គ្មានលេខ ផ្លូវជាតិលេខ២១A ស្ថិតនៅភូមិលេខ៣ ឃុំស្វាយរលំ ស្រុកស្អាង ខេត្តកណ្ដាល ពីបទនាំចូល ស្តុក ចែកចាយ សារធាតុគីមីគ្រប់ប្រភេទ គ្មានច្បាប់អនុញ្ញាត។

អាស្រ័យដូចបានជម្រាបជូនខាងលើ សូម**លោកប្រធាន** ជួយចេញដីកាបង្គាប់ឲ្យឆែកឆេរឃ្លាំងក្នុងដីឡូត៍គ្មានលេខ ផ្លូវជាតិលេខ២១A ស្ថិតនៅ ភូមិលេខ៣ ឃុំស្វាយរលំ ស្រុកស្អាង ខេត្តកណ្ដាល ពីបទនាំចូល ស្តុក ចែកចាយ សារធាតុគីមីគ្រប់ប្រភេទ គ្មានច្បាប់អនុញ្ញាត ដើម្បីឲ្យខ្ញុំមានលទ្ធភាពចាត់ការតាមច្បាប់។

សូម **លោកប្រធាន** ទទួលនូវការគោរពរាប់អានដ៏ជ្រាលជ្រៅអំពីខ្ញុំ។

កណ្ដាល,ថ្ងៃទី ០៩ មេសា ឆ្នាំ ២០១៤

ព្រះរាជអាជ្ញា

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា
ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

<u>ពាក្យសុំដកពាក្យបណ្តឹង</u>

នាងខ្ញុំឈ្មោះ .... ភេទ......... អាយុ...........ឆ្នាំ មានទីលំនៅ ....ទូរស័ព្ទលេខ..................។

សូមគោរពចូលមក

លោកព្រះរាជអាជ្ញាអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

<u>មេត្តាជ្រាបថា។</u>

កម្មវត្ថុ៖ សំណើសុំដកពាក្យបណ្តឹងឈប់ប្តឹងមកលើឈ្មោះ .... ភេទប្រុស អាយុ ២៦ឆ្នាំ ។

យោង៖ -សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៦៤៦ អ.ក ចុះថ្ងៃទី ១៨ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៧ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល

-ពាក្យបណ្តឹងចុះថ្ងៃទី ១៣ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៧ របស់ឈ្មោះ .... ភេទស្រី អាយុ ៤២ឆ្នាំ ។

តបតាមកម្មវត្ថុ និងយោងខាងលើនេះ នាងខ្ញុំបានប្តឹងពីឈ្មោះ .... ភេទប្រុស អាយុ ២៦ឆ្នាំ ពីបទ**បើកបរដោយធ្វេសប្រហែស ខ្ជីខ្ជា មិនប្រុងប្រយ័ត្ន បណ្តាលឲ្យស្លាប់ដល់អ្នកដទៃ ដោយអចេតនា** ប្រព្រឹត្តនៅលើផ្លូវជាតិលេខ៣ ចន្លោះគីឡូម៉ែត្រលេខ ៣១-៣២ ក្នុងភូមិតាឡឹក ឃុំត្រពាំងវែង ស្រុកកណ្តាលស្ទឹង ខេត្តកណ្តាល កាលពីថ្ងៃទី ០១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៧ បណ្តាលឲ្យប្តីរបស់នាងខ្ញុំឈ្មោះ .... ស្លាប់ បាត់បង់ជីវិត។ ប៉ុន្តែដោយហេតុថា ភាគីខាងជនបង្ករហេតុបានជួយបង់ថ្លៃព្យាបាលជម្ងឺមកឲ្យនាងខ្ញុំលើសពីនេះភាគីទាំងសងខាងក៏បាន

ព្រមព្រៀងគ្នាបញ្ចប់វិវាទពាក់ព័ន្ធនឹងគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍រួចរាល់ អស់ហើយ។ ម្យ៉ាងវិញទៀតនាងខ្ញុំពុំមានពេលវេលាគ្រប់គ្រាន់ និងរវល់រកស៊ីចិញ្ចឹមគ្រួសារផង ហេតុដូច្នេះនាងខ្ញុំជាដើមបណ្ដឹងសុំអនុញ្ញាតិដកពាក្យបណ្ដឹងប្ដឹងពីឈ្មោះ .... ភេទប្រុស អាយុ ២៦ឆ្នាំ ចាប់ពីពេលនេះតទៅ។

អាស្រ័យដូចបានជម្រាបជូនខាងលើនេះ សូមលោកព្រះរាជអាជ្ញា មេត្តាទទួលពិនិត្យ និងសម្រេចទៅតាមពាក្យស្នើសុំរបស់នាងខ្ញុំដោយសេចក្ដីអនុគ្រោះផង។

សូមលោក **ព្រះរាជអាជ្ញា** មេត្តាទទួលនូវការគោរពដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់អំពីនាងខ្ញុំ៕

កណ្ដាល,ថ្ងៃទី ...... ខែ មិថុនា ឆ្នាំ២០១៧

ស្នាមមេដៃ

(ដើមបណ្ដឹង)

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម

សាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ១៣១២ អ.ក

ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨

លេខ: ១១៥ ដកសព/១៩

ដីកាសន្និដ្ឋានស្ថាពរ

យើង .... តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

-បានឃើញដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឱ្យស៊ើបសួរលេខ ៩៩៩ ដកសស/១៨ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨

-បានឃើញសំណុំរឿងស៊ើបសួរលេខ ៦៧៣ សស ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨

-បានឃើញដីកាបញ្ជូនឱ្យឆ្លើយដើម្បីបញ្ចប់ការស៊ើបសួរលេខ ៤០ ចុះថ្ងៃទី ២១ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៩

-បានឃើញដីកាបញ្ជូនរឿងទៅពិនិត្យលេខ ០៦៧ ចុះថ្ងៃទី ២៨ ខែ មករា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ

ក្រោយពីបានពិនិត្យឯកសារខាងលើ

យល់ឃើញថា៖

នាមត្រកូល ៖ . ... នាមខ្លួន៖ .... នាមហៅក្រៅ៖ គ្មាន ភេទ៖ ស្រី

អាយុ ៖ ៥៥ឆ្នាំ

ទីកន្លែងកំណើត ៖ ភូមិយស្សបាត ឃុំក្បាលកោះ ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល

ទីលំនៅបច្ចុប្បន្ន ៖ ភូមិឈើទាល២ ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល

មុខរបរ ៖ អ្នករើសអេតចាយ

ស្ថានភាពគ្រួសារ ៖ រៀបការ (ប្តីឈ្មោះ..................."រស់" មានកូន៖ ០៣ នាក់)

សញ្ជាតិ ៖ ខ្មែរ

ឪពុកឈ្មោះ ៖ ...."ស្លាប់" ម្តាយឈ្មោះ៖ ...."ស្លាប់"

ជានីតិជន។

ត្រូវបានដាក់ឱ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យពីបទ៖**ហិង្សាដោយចេតនា** ប្រព្រឹត្តនៅភូមិឈើទាល ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល កាលពីថ្ងៃទី០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ២១៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ ។

ឃើញថា[19]**៖** កាលពីថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ វេលាម៉ោង ១៧ និង ៤០ នាទី មានជនរងគ្រោះឈ្មោះ .... និងឈ្មោះ .... កំពុងផឹកស្រាថ្នាំនៅចំណុចក្បែរទំនប់សម្តេចជា ស៊ីម ស្ថិតនៅភូមិឈើទាល ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល ក៏មានជនសង្ស័យឈ្មោះ .... បានជិះកង់មកហៅប្តីឈ្មោះ **វ៉ាន់ វិត** ពេលនោះឈ្មោះ ....បានស្រែកជេរប្រមាថមក លើជនសង្ស័យឈ្មោះ .... រំពេចនោះស្រាប់តែជនសង្ស័យឈ្មោះ ....បានទាញយកដំបងឈើវាយទៅលើជនរងគ្រោះឈ្មោះ .... ត្រូវចំក្បាលបណ្តាលឲ្យរងរបួស។

---

19 រៀបរាប់សង្ខេបអង្គហេតុ និងរាល់ចំណាត់ការនៃនីតិវិធីតាមលំដាប់ (ឧទាហរណ៍ អង្គហេតុដែលបានកើតឡើង ចំណាត់ការរបស់មន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ អយ្យការ ចៅក្រមស៊ើបសួរ)

ឃើញថា៖

<u>**នៅដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតរបស់អធិការដ្ឋានស្រុកកៀនស្វាយ**</u>

យោងតាមពាក្យបណ្តឹងរបស់ឈ្មោះ .... អធិការដ្ឋាននគរបាលស្រុកកៀនស្វាយ បានផ្តើមធ្វើការស៊ើបអង្កេតដោយបានចុះទៅពិនិត្យ និងវិភាគកន្លែងកើតហេតុ ក៏ដូចជាធ្វើកំណត់ហេតុសួរ និងស្តាប់យកចំលើយនូវឈ្មោះ៖

-ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... បានឆ្លើយបំភ្លឺថា៖ កាលពីថ្ងៃទី ០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ វេលាម៉ោង ១៦ នាទីរសៀល រូបខ្លួនបានអង្គុយផឹកស្រាថ្នាំជាមួយនឹងឈ្មោះ ម៉ាម់ ដោយផឹកស្រាថ្នាំ រហូតដល់ម៉ោង ១៧ និង ០៥ នាទី ទើបឈប់ រួចរូបខ្លួនក៏បានជិះកង់ទៅហៅប្តីរបស់ខ្លួនឈ្មោះ.............................. ដែលកំពុងផឹកស្រាជាមួយនឹងជនរងគ្រោះឈ្មោះ .... ដែលខណៈពេលនោះ ស្រាប់តែ ឈ្មោះ .... បានស្រែកជេរប្រមាថនូវពាក្យអសុរោះជាច្រើនមកលើរូបខ្លួន ធ្វើឲ្យរូបខ្លួនខឹង ក៏បានទាញយកដំបងឈើប្រវែងប្រហែល ៧០ សង់ទីម៉ែត្រ ស្ទុះទៅវាយលើឈ្មោះ .... ត្រូវ ចំក្បាលបណ្តាលឲ្យបែកចេញឈាមរងរបួសប្រាកដមែន។

-សាក្សីបំភ្លឺឈ្មោះ .... បានឆ្លើយបំភ្លឺថា៖ កាលពីថ្ងៃកើតហេតុវេលាម៉ោង ១៧ និង ៤០ នាទី ខណៈពេលរូបខ្លួនកំពុងផឹកស្រាថ្នាជាមួយនឹងឈ្មោះ .... នៅលើទំនប់សម្តេច **ជា ស៊ីម** ស្ថិតនៅក្នុងភូមិឈើទាល ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល រួចក៏មានប្រពន្ធរបស់ខ្លួន ឈ្មោះ .... បានជិះកង់មកដល់ ឃើញដូច្នេះ ឈ្មោះ .... ក៏បានស្រែកជេរប្រមាថមក លើប្រពន្ធរបស់ខ្លួនឈ្មោះ .... រំពេចនោះស្រាប់តែប្រពន្ធរបស់ខ្លួនឈ្មោះ .... បានស្ទុះទៅទាញយកដំបងឈើវាយទៅលើឈ្មោះ .... ត្រូវចំក្បាលបណ្តាលឲ្យបែកចេញ ឈាមប្រាកដមែន។

-តាមកំណត់ហេតុចាប់យកវត្ថុតាងចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់អធិការដ្ឋាន នគរបាលស្រុកកៀនស្វាយរួមមាន៖ ដំបងឈើមូលប្រវែង ៦៥ សង់ទីម៉ែត្រ ។

-តាមកំណត់ហេតុទទួលស្គាល់វត្ថុតាងចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់អធិការដ្ឋាន នគរបាលស្រុកកៀនស្វាយ។

-សៀវភៅរូបថតចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់អធិការដ្ឋាននគរបាលស្រុកកៀនស្វាយ។

-តាមកំណត់ហេតុសរុបនៃការឃាត់ខ្លួនចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់អធិការដ្ឋាន នគរបាលស្រុកកៀនស្វាយ ជនសង្ស័យឈ្មោះ .... ត្រូវបានឃាត់ខ្លួននៅថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ វេលាម៉ោង ២៣ និង ២០ នាទី។

<u>**នៅដំណាក់កាលស៊ើបអង្កេតរបស់តំណាងអយ្យការ**</u>

ក្រោយពីបានពិនិត្យរបាយការណ៍សរុបលេខ ៣៧៦ របក ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់អធិការដ្ឋាននគរបាលស្រុកកៀនស្វាយ តំណាងអយ្យការបានធ្វើកំណត់ហេតុសួរយកចំលើយជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... ដោយឈ្មោះនេះបានឆ្លើយសារភាពថា៖ កាលពីថ្ងៃកើតហេតុថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ វេលាម៉ោង ១៦ និង ០៥ នាទីរសៀល រូបខ្លួនបានអង្គុយផឹកស្រាថ្នាំជាមួយនឹងឈ្មោះ .... រហូតដល់ ១៧ និង ០៥ នាទីទើបឈប់ រួចខណៈពេលរូបខ្លួនទៅសួរនាំប្តីនៅកន្លែងផឹកស៊ីស្រាប់តែមានឈ្មោះ .... ស្ថិតនៅក្នុងស្ថានភាពស្រវឹងស្រា បានស្រែកជេរប្រមាថមកលើរូបខ្លួននូវពាក្យអសុរោះ ភ្លាមនោះរូបខ្លួនខឹង ក៏បានទាញដំបងស្នុះទៅវាយមកលើឈ្មោះ .... ត្រូវចំក្បាលបណ្តាលឲ្យរងរបួសចេញឈាមប្រាកដមែន។

បន្ទាប់មកតំណាងអយ្យការបានធ្វើការចោទប្រកាន់លើឈ្មោះ .... ភេទស្រី អាយុ ៥៥ ឆ្នាំ ពីបទ **ហិង្សាដោយចេតនា** តាមបញ្ញត្តិមាត្រា ២១៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ តាមរយៈដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួរលេខ ៩៩៩ ដកសស ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨។

<u>នៅដំណាក់កាលស៊ើបសួររបស់ចៅក្រមស៊ើបសួរ</u>

តាមរយៈដីកាសន្និដ្ឋានបញ្ជូនរឿងឲ្យស៊ើបសួររបស់តំណាងអយ្យការ ចៅក្រមស៊ើបសួរបានផ្តើមធ្វើការស៊ើបសួរដោយដាក់ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... ឲ្យស្ថិតនៅក្រោមការពិនិត្យពីបទៈ **ហិង្សាដោយចេតនា** ប្រព្រឹត្តនៅភូមិឈើទាល ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល កាលពីថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ តាមបញ្ញត្តិនៃមាត្រា ២១៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ និងបានធ្វើកំណត់ហេតុស្តាប់ និងសួរយកចម្លើយនូវឈ្មោះ៖

-ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... បានឆ្លើយបំភ្លឺថា៖ រូបខ្លួនសូមរក្សាចម្លើយដែលរូបខ្លួនបាន ឆ្លើយនៅដំណាក់កាលមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិធម៌ និងចម្លើយដែលបានឆ្លើយនៅដំណាក់កាលអយ្យការ ទុកជាបានការទាំងស្រុង ដោយសូមបញ្ជាក់បន្ថែមថា៖ នៅថ្ងៃកើតហេតុរូបខ្លួនពិតជាបានធ្វើសកម្មភាពយកដំបងឈើវាយទៅលើជនរងគ្រោះឈ្មោះ .... បណ្តាលឲ្យបែកក្បាលហូរឈាម រងរបួសប្រាកដមែន។

-តាមដីកាសម្រេចឃុំខ្លួនបណ្តោះខ្លួនបណ្តោះអាសន្នលេខ ២៨២៩ ដក.សយខ ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់ចៅក្រមស៊ើបសួរនៃសាលាដំបូងខេត្តកណ្តាល ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... ត្រូវបានឃុំខ្លួនបណ្តោះអាសន្ននៅថ្ងៃទី ១០ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨។

ឃើញថា៖

-តាមចម្លើយសារភាពរបស់ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... តាមចម្លើយរបស់សាក្សីបំភ្លឺឈ្មោះ .... តាមកំណត់ហេតុចាប់យកវត្ថុតាង តាមកំណត់ហេតុទទួលស្គាល់វត្ថុតាងចុះថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ ព្រមទាំងតាមសៀវភៅរូបថតចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ របស់អធិការដ្ឋាននគរបាលស្រុកកៀនស្វាយ អាចបញ្ជាក់បានថាពិតជាកើតមានអង្គហេតុនៃ **ហិង្សាដោយចេតនា** ប្រព្រឹត្តឡើងនៅថ្ងៃទី ០៨ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ នៅភូមិឈើទាល ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល ប្រាកដមែន។

-ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... បានឆ្លើយសារភាពតាំងពីដំណាក់កាលមន្ត្រីនគរបាលយុត្តិ ធម៌ រហូតដល់ដំណាក់កាលចៅក្រមស៊ើបសួរដូចគ្នាថាៈកាលពីថ្ងៃកើតហេតុរូបខ្លួនពិតជាបានប្រើ ហិង្សាវាយទៅលើជនរងគ្រោះឈ្មោះ ....ដោយប្រើដំបងឈើបណ្តាលឲ្យរងរបួសប្រាកដមែន។

-ជនត្រូវចោទឈ្មោះ ....ពិតជាបានប្រើហិង្សាវាយមកលើជនរងគ្រោះឈ្មោះ ....បណ្តាលឲ្យរបួស ដែលអំពើនេះច្បាប់ចាត់ទុកថាជាបទ **ហិង្សាដោយចេតនា។**

-អំពើរបស់ជនត្រូវចោទឈ្មោះ ....បានធ្វើឲ្យប៉ះពាល់ដល់សន្តិសុខសណ្តាប់ធ្នាប់ របៀបរៀបរយសង្គម ជាបទ **ហិង្សាដោយចេតនា** ដែលជាអំពើបំពានលើច្បាប់ដូចមានចែងឲ្យផ្តន្ទាទោសតាមបញ្ញត្តិមាត្រា ២១៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

- ជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... ជានីតិជន មានស្មារតីដឹងខុសត្រូវគ្រប់គ្រាន់ក្នុងការទទួលខុសត្រូវចំពោះមុខច្បាប់ ។

-មានភស្តុតាងដាក់បន្ទុកលើឈ្មោះ .... **ពីបទ ហិង្សាដោយចេតនា** ប្រព្រឹត្តិនៅភូមិឈើទាល ឃុំឈើទាល ស្រុកកៀនស្វាយ ខេត្តកណ្តាល កាលពីថ្ងៃទី ០៨ ខែវិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៨ ជាបទល្មើសព្រហ្មទណ្ឌដែលមានចែងឲ្យផ្តន្ទាទោសតាមបញ្ញត្តមាត្រា ២១៧ នៃក្រមព្រហ្មទណ្ឌ។

<u>ហេតុដូច្នេះសម្រេច</u>

ប្តឹងសុំឱ្យចៅក្រមស៊ើបសួរសម្រេចបញ្ជូនជនត្រូវចោទឈ្មោះ .... ភេទស្រី អាយុ ៥៥ឆ្នាំ (ក្នុងឃុំ) ទៅជំនុំជម្រះ ។

ថ្ងៃ សុក្រ ០៤កើត ខែ មាឃ ឆ្នាំ ច សំរឹទ្ធិស័ក ព.ស ២៥៦២

កណ្តាល, ថ្ងៃទី ០៨ ខែ កុម្ភៈ ឆ្នាំ ២០១៩

តំណាងអយ្យការ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

អយ្យការអម

សាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល

លេខ: ដកមចក/១៩

ដីកាតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ

យើង .... តំណាងអយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល ។

-បានឃើញសំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៥៥៣ អ.ក ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់អយ្យការអមសាលាដំបូងខេត្តកណ្ដាល និង សំណុំលិខិតភ្ជាប់មកជាមួយព្រមទាំងវត្ថុតាងនានា ។

-បានឃើញរបាយការណ៍លេខ ០៥៧ រ.ប.ក ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់ការិយាល័យនគរបាលចរាចរណ៍ផ្លូវគោក នៃស្នងការដ្ឋាននគរបាលខេត្តកណ្ដាល។

ក្រោយពីបានពិនិត្យឯកសារខាងលើ

យល់ឃើញថា ៖

១. អវត្តមានបទល្មើស

☐ ១.១. អវត្តមានបទល្មើស

២. ធាតុផ្សំបទល្មើសមិនគ្រប់គ្រាន់

☐ ២.១. ធាតុផ្សំបទល្មើសមិនគ្រប់គ្រាន់

៣. មូលហេតុគតិយុត្ត

☐ ៣.១. ការដកពាក្យបណ្ដឹង

☐ ៣.២. ការលើកលែងទោសជាទូទៅ

☐ ៣.៣. មរណភាពជនល្មើស

☐ ៣.៤. ផុតអាជ្ញាយុកាល

☐ ៣.៥. និរាករណ៍នៃច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌ

☐ ៣.៦. អាជ្ញាអស់ជំនុំ

☐ ៣.៧. ការសម្របសម្រួលជាមួយរដ្ឋ

☐ ៣.៨. ការបង់ប្រាក់ពិន័យសរុប ឬពិន័យសម្របសម្រួល

☐ ៣.៩. អភ័យឯកសិទ្ធិ

☐ ៣.១០. អនិយ័តភាពនៃនីតិវិធី

☐ ៣.១១. ការរួចផុតពីការទទួលខុសត្រូវរបស់ជនល្មើស[20]

៤. ការចោទប្រកាន់មិនផ្តល់ប្រយោជន៍

☐ ៤.១. ការស្វែងរកមិនបានផល

☐ ៤.២. ការបោះបង់ពាក្យបណ្តឹងរបស់ដើមបណ្តឹង[21]

☐ ៤.៣. ស្ថានភាពវិបល្លាសស្មារតីដែលបន្ថយនូវការដឹងខុសត្រូវ

☐ ៤.៤. ការខកខានរបស់ដើមបណ្តឹង

☐ ៤.៥. អាកប្បកិរិយារបស់ជនរងគ្រោះ

☐ ៤.៦. ជនរងគ្រោះមិនចាប់អារម្មណ៍នឹងបទល្មើស

☐ ៤.៧. និយ័តកម្មដោយឯកឯង[22]

☐ ៤.៨. ព្យសនកម្ម ឬការរំខានតិចតួចបង្កដោយបទល្មើស

៥. នីតិវិធីជាជម្រើសអនុវត្តដោយព្រះរាជអាជ្ញា

☐ ៥.១. ការជួសជុលការខូចខាតដោយ/ដល់អនីតិជន

☐ ៥.២. សន្ធានកម្ម[23]

☐ ៥.៣. អធិបញ្ញាផ្តល់ការព្យាបាល

---

[20] ដូចជាមូលហេតុវិកលចរិត ការការពារស្របច្បាប់ ការបង្ខំ ស្ថានភាពចាំបាច់

[21] ដើមបណ្តឹងឈប់ប្តឹង

[22] សកម្មភាពដែលជនល្មើសបានបញ្ឈប់បទល្មើស និងស្តារស្ថានភាពឡើងវិញ

[23] ករណីថែងដោយច្បាប់

☐ ៥.៤. ជនរងគ្រោះ/ដើមបណ្តឹងបោះបង់បណ្តឹងតាមការស្នើសុំរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

☐ ៥.៥. និយ័តកម្មតាមសំណើរបស់ព្រះរាជអាជ្ញា

☐ ៥.៦. ការរំលឹកពីអត្ថបទច្បាប់/ការព្រមាន[24]

☐ ៥.៧. ការកំណត់ទិសដៅចំពោះរចនាសម្ព័ន្ធនៃសុខភាព នៃសង្គម ឬនៃវិជ្ជាជីវៈ

☐ ៥.៨. ការសម្រុះសម្រួលព្រហ្មទណ្ឌ[25]

៦. នីតិវិធីជាជម្រើសអនុវត្តដោយអាជ្ញាធរផ្សេងទៀត

☐ ៦.១. ការចោទប្រកាន់ ឬទណ្ឌកម្មផ្សេងទៀតមិនមែនព្រហ្មទណ្ឌ

៧. ជនល្មើសមិនត្រូវបានស្គាល់

☐ ៧.១. ជនល្មើសមិនត្រូវបានស្គាល់

៨. ជំនួយការអប់រំ

☐ ៨.១. ការផ្តល់ជំនួយការអប់រំជំនួសការចោទប្រកាន់

ការសង្កេតផ្សេងៗ៖ កាលពីថ្ងៃទី ០៦ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៩ វេលាម៉ោង ១៩ និង១៥ នាទី មានម៉ូតូមួយគ្រឿងម៉ាក ហុងដា ឌ្រីម C១២៥ ពណ៌ខ្មៅ ពាក់ផ្លាកលេខ ភ្នំពេញ 1BH-XXXX (មានទិសដៅពីជើងមកត្បូង) បើកបរដោយឈ្មោះ ………….. ភេទប្រុស អាយុ១៧ឆ្នាំ ដោយមានឈ្មោះ ………………. ភេទប្រុស អាយុ២០ឆ្នាំ និងឈ្មោះ ……………………. ភេទប្រុស អាយុ២០ឆ្នាំ រួមដំណើរជាមួយ ហើយនៅពេលបើកបរមកដល់ចំណុចផ្លូវលេខ ២៦១ ស្ថិតនៅក្នុងភូមិគ្រោលគោ ឃុំសំបួរមាស ស្រុកមុខកំពូល ខេត្តកណ្តាល ក៏បុកនឹងម៉ូតូមួយគ្រឿងម៉ាក ហុងដា ឌ្រីម C១២៥ ពណ៌ខ្មៅ ពាក់ផ្លាកលេខ ភ្នំពេញ 1DF-XXXX (មកពីទិសផ្ទុយគ្នា) បើកបរដោយឈ្មោះ ………………….. ភេទប្រុស អាយុ២៣ឆ្នាំ និងអ្នករួមដំណើរចំនួន១នាក់ឈ្មោះ ……………………. ភេទប្រុស អាយុ៤២ឆ្នាំ ដែលមកពីទិសផ្ទុយគ្នា។

---

[24] ព្រះរាជអាជ្ញាប្រាប់អំពីអំពើដែលជាបទល្មើសតាមកំណត់ច្បាប់ និងធ្វើការព្រមាន ឱ្យឈប់ប្រព្រឹត្ត

[25] ករណីចែងដោយច្បាប់

<u>បានឃើញ</u>

-កំណត់ហេតុស្ដាប់ចម្លើយចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មេសាឆ្នាំ ២០១៩ របស់ឈ្មោះ វង់ សុខលី

-កំណត់ហេតុត្រួតពិនិត្យកន្លែងកើតហេតុចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់អធិការដ្ឋាននគរបាលស្រុកមុខកំពូល ។

-កំណត់ហេតុត្រួតពិនិត្យជនរងគ្រោះថ្នាក់ចរាចរណ៍ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ មេសាឆ្នាំ ២០១៩របស់អធិការដ្ឋាននគរបាលស្រុកមុខកំពូល។

-កំណត់ហេតុចាប់យកវត្ថុតាង ចុះថ្ងៃទី១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ ២០១៩ របស់ការិយាល័យនគរបាលចរាចរណ៍ផ្លូវគោកនៃស្នងការដ្ឋាននគរបាលខេត្តកណ្ដាល។

-កំណត់ហេតុចាប់យកវត្ថុតាង ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ ២០១៩ របស់ការិយាល័យនគរបាលចរាចរណ៍ផ្លូវគោកនៃស្នងការដ្ឋាននគរបាលខេត្តកណ្ដាល។

-របាយការណ៍លេខ ០៤៧ របក ចុះថ្ងៃទី ០៧ ខែ ឧសភា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់ការិយាល័យនគរបាលចរាចរណ៍ផ្លូវគោកនៃស្នងការដ្ឋាននគរបាលខេត្តកណ្ដាល។

-របាយការណ៍បូកសរុប ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែ មេសា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់ការិយាល័យនគរបាលចរាចរណ៍ផ្លូវគោកនៃស្នងការដ្ឋាននគរបាលខេត្តកណ្ដាល។

- កំណត់ហេតុសួរចម្លើយចុះថ្ងៃទី ១៩ ខែ មិថុនា ឆ្នាំ ២០១៩ របស់ឈ្មោះ…………………ភេទ ប្រុស អាយុ ២១ឆ្នាំ។

-សេចក្ដីចំលងសំបុត្រទទួលមរណភាព ចុះថ្ងៃទី ១០ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ របស់ឈ្មោះ ……………។

-សេចក្ដីចំលងសំបុត្រទទួលមរណភាព ចុះថ្ងៃទី ០៩ ខែមេសា ឆ្នាំ២០១៩ របស់ឈ្មោះ ………………។

<u>យល់ឃើញថា៖</u>

- ដោយសារមូលហេតុនៃមរណភាពជនល្មើស នាំឱ្យមានការរលត់នូវបណ្តឹងអាជ្ញា[26] ដូចនេះគប្បីតម្កល់រឿងទុកឥតចាត់ការ។

<u>ហេតុដូច្នេះសម្រេច</u>

-តម្កល់សំណុំរឿងព្រហ្មទណ្ឌលេខ ៥៥៣ អ.ក ចុះថ្ងៃទី **០៩** ខែ **ឧសភា** ឆ្នាំ **២០១៩** ទុកឥតចាត់ការតទៅ ៕

ថ្ងៃ អង្គារ ០៨រោច ខែ កត្តិក ឆ្នាំ កុរ ឯកស័ក ព.ស ២៥៦៣

កណ្តាល, ថ្ងៃទី ១៩ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០១៩

តំណាងអយ្យការ

[26] មាត្រា៧ នៃក្រមនីតិវិធីព្រហ្មទណ្ឌ នៃព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា